

GÖTEBORGS UNIVERSITET

All läsning börjar med ett val

En intervjustudie om bokval med elever i årskurs 6

Elin Nilsson

Självständigt arbete L6XA1A

Examinator: Djamila Fatheddine

Titel: All läsning börjar med ett val- en intervjustudie om bokval med elever i årskurs 6
Title: All reading begins with a choice- an interview study about book choice with pupils in year 6

Författare: Elin Nilsson

Typ av arbete: Examensarbete på avancerad nivå (15 hp)

Examinator: Djamila Fatheddine

Nyckelord: Bokval, läsmotivation, valprocesser, förhandlingar, sociokulturellt perspektiv

Sammanfattning

Vad, hur och varför elever gör ett visst bokval behandlas i den här studien. Syftet är att undersöka hur elever väljer skönlitterära böcker utifrån ett sociokulturellt perspektiv. Frågeställningar som avses besvaras är vad elever väljer för böcker, hur de väljer böcker samt hur förhandlingar formar samtalet och kan påverka deras val. Utförandet är genom en kvalitativ metod i form av gruppintervjuer och deltagande ostrukturerad observation med elever i årskurs 6. Totalt har fem gruppintervjuer gjorts med tre elever i vardera grupp varpå samtalen sedan transkriberats och analyserats. De analysmetoder som använts är tematisk analys och samtalsanalys. Resultat och analys diskuteras ur ett sociokulturellt perspektiv på lärande samt med förankring i tidigare forskning. I resultatet bekräftas tidigare forskning som visar att barn i mellanåldern tenderar att föredra böcker inom genrer spänning och äventyr. Angående hur elever väljer böcker delges flera olika strategier för deras valprocesser. Likväl elever som inte uttrycker ett läsintresse delar med sig av strategier för att välja böcker. Däremot råder en viss tvivelaktighet kring huruvida strategierna fungerar i relation till främjande av läsintresse, läsförmåga och trygghetszon. Det framkommer att tjockare böcker är mer attraktiva än tunnare böcker vilket analyseras som en påföljd av tillgång till böcker och normer. Ytterligare ett centralt resultat för studien är att de bokval som eleverna gör kan ses som en följd av förhandlingar som sker. Ur ett sociokulturellt perspektiv föranleder den sociala situationen som eleverna befinner sig i att samtalen formas vilket också har inflytande på bokvalen. Vid analysen synliggörs dessutom en bristfällighet i kommunikation, språk och ordval kring böcker. Slutligen belyses vikten av lärares ansvar att motivera och förse eleverna med strategier för att kunna välja böcker som främjar läsintresset. Likaså bör lärare uppmärksamma rådande normer och sociala situationer när elever väljer och kommunicerar om böcker. All läsning börjar med ett val.

Innehåll

1. Inledning	1
2. Bakgrund	2
2.1 Svenska elevers läsvanor	2
2.1.1 Skolbibliotek	2
3. Syfte och frågeställning	4
4. Litteraturoversikt och tidigare forskning	5
4.1 Vad barn väljer att läsa	5
4.1.1 Hur barn pratar om böcker	6
4.2 Teori	6
4.2.1 Sociokulturellt perspektiv	6
4.2.2 Valprocesser	7
4.2.3 Konjunktiv och kompensatorisk modell för val	7
4.2.4 Läsmotivation	8
5. Metod	9
5.1 Gruppintervju	9
5.1.1 Observation	9
5.1.2 Pilotstudie	9
5.2 Urval skönlitteratur	9
5.3 Urval deltagare	10
5.4 Forskningsetiska principer	11
5.5 Genomförande av analysen	12
5.5.1 Tematisk analys	12
5.5.2 Samtalsanalys	13
6. Resultat och analys	15
6.1 Elevernas bokval	15
6.1.1 Vad eleverna väljer att läsa	15
6.1.2 Vad eleverna väljer att <i>inte</i> läsa	16
6.1.3 Sammanfattning bokval	16
6.1.4 Böcker som elever inte pratar om	16
6.2 Elevernas valprocesser	17
6.2.1 Komplexitet	17
6.2.1.1 "Tjockare böcker med lite mer text"	17
6.2.1.2 "Det ska inte vara för tunn bok"	17
6.2.1.3 "Den är tjock så slipper jag låna andra böcker på ett tag"	18
6.2.2 Igenkänning	18
6.2.2.1 "Min farmor tipsade mig om den"	18
6.2.2.2 "Vi gillar att läsa ungefär samma böcker"	19
6.2.2.3 "Författare som jag gillar"	19
6.2.2.4 Omläsning	19
6.2.3 Intresse	19
6.2.3.1 "Långtråkig baksida"	20
6.2.3.2 "Fantasy"	20
6.2.3.3 "Don't judge the book by its cover"	20
6.2.4 Sammanfattning valprocesser	21
6.3 Elevernas förhandlingar	21
6.3.1 Efterliknande svar	22
6.3.2 Ändrar svar efter gruppen	22
6.3.3 Ingen i gruppen gillar hästar	23

6.3.4 Sammanfattning förhandlingar och turtagning	24
7. Diskussion	25
7.1 Metoddiskussion	25
7.2 Resultatdiskussion.....	26
7.2.1 Vad elever väljer för böcker.....	26
7.2.1.1 Böcker som inte väljs	26
7.2.2 Hur eleverna väljer böcker	27
7.2.2.1 Utebliven strategi.....	28
7.2.3 Förhandlingar och kommunikation	28
7.2.4 Reflektioner	29
7.2.5 Vidare forskning.....	29
8. Referenslista	31
9. Bilagor	33
9.1 Bilaga A (Intervjuguidens frågor)	33
9.2 Bilaga B (Lista på böcker)	34
9.3 Bilaga C (Vårdnadshavares godkännande)	37

1. Inledning

All läsning börjar med ett val. Det menar författaren Aidan Chambers när han presenterar läsandets cirkel i bästsäljaren *Böcker inom och omkring oss* (Chambers, 2014). Att välja en skönlitterär bok som stimulerar fantasin och främjar läsintresset kan vara en utmaning för både vuxna och barn. Det finns flera faktorer som på olika sätt påverkar vilken bok vi väljer att läsa. Tidigare omfattande studier kring vad barn väljer att läsa för böcker har gjorts, varpå resultatet inte sällan baseras på barnens ålder och kön i relation till vilken genre de föredrar att läsa. I en tid där elevers läsning är en omdiskuterad fråga ligger det i många yrkesverksamma lärares intresse att urskilja vad barn föredrar att läsa. Inte sällan har jag själv påträffat tolvåriga elever som anser att läsning är ”tråkigt” varpå det framkommer en svårighet i att hitta en skönlitterär bok som de tycker är bra. När den här studien inleddes var avsikten att synliggöra *vad* eleverna vill läsa för böcker men under studiens gång blev det alltmer intressant att undersöka *hur* elever väljer böcker. Under intervjuerna fick eleverna därmed beskriva hur de går tillväga när de ska välja en bok. I slutändan visade det sig även att gruppdynamiken hade en central roll i förhållande till de val och samtal som formades kring böckerna. Således startade ett resonemang kring *varför* elever väljer en viss bok. Genom samtal i grupperna förhandlar eleverna sig fram till vilka böcker som skulle uppskattas att läsas samt vilka böcker som anses vara mindre populära. Det går att urskilja sociala strukturer inom grupperna som bidrar till hur samtalet kring böckerna formades. I studien väljer och resonerar elever om böcker i ett sammanhang där de samtidigt måste förhålla sig till gruppen och den miljö de befinner sig. Detta eftersom elever allt som oftast ingår i ett socialt sammanhang när de väljer böcker i till exempel skolan eller på biblioteket. Att möta och hitta bra böcker är en av förutsättningarna för att generera ett läsintresse. Även om många elever möter böcker utanför skolan är det skolans skyldighet att bistå med böcker, exempelvis genom ett skolbibliotek. Det är också lärarens ansvar att lära ut strategier för att välja en bok. Därmed är det önskvärt att den här studien kan bidra med information till om vad, hur och varför elever gör sitt bokval. Informationen är en förutsättning för att kunna stötta elever i deras valprocesser, vidga deras perspektiv och vara underlag för samtal kring att hitta en bra bok. Inte minst för elever som ännu inte har fungerande strategier för bokval, utan även för elever som kan utmanas i att hitta andra typer av böcker.

2. Bakgrund

Hur ser svenska elevers läsvanor och tillgången till böcker ut? För att elever ska kunna prata om hur de väljer en bok är en av förutsättningarna att de läser böcker. Detta eftersom det är genom läsningen som de kan avgöra om boken var ett bra val eller inte. Svenska elevers läsförmåga har varit en omdiskuterad fråga i samhället och i politiska debatter, inte sällan i samband med resultat från internationella mätningar. Med förhållningssättet att god läsförmåga är förenat med läsvanor, attityd till läsning och läsmotivation är det av intresse att redogöra för svenska elevers läsvanor och läsmotivation. En annan förutsättning för att kunna prata om böcker är att möta böcker, exempelvis på bibliotek, vilket elever ska ha möjlighet till enligt skollagen¹. I följande avsnitt presenteras bakgrunden till varför jag valde att undersöka hur elever väljer böcker.

2.1 Svenska elevers läsvanor

Reading literacy är ett brett begrepp som inte bara innefattar läsförmåga. Det innefattar även attityder till läsning, läsintresse, läsvanor och självbild som läsare. Det går inte att förneka att dessa aspekter påverkas av hemmiljön och andra sammanhang, men det är likväl skolans ansvar att beakta och främja reading literacy. Därför ligger det i skolsystemens intresse att mäta, jämföra och utvärdera elevers prestationer i läsning i relation till likvärdighets- och jämställdhetsfrågor (SOU 2012:10). I Sverige finns det relativt god information om läsförmåga, läsintresse, läsvanor och attityder till läsning hos 9- till 10-åriga barn. En internationell studie som genomförs regelbundet är PIRLS². Enligt resultatet av PIRLS 2016 har läsförmågan hos svenska fjärdeklassare förbättrats (Skolverket, 2017). Den senaste undersökningen visar att läsförmågan hos elever i årskurs 4 nu är på samma nivå som då Sverige presterade som bäst år 2001. PIRLS undersöker inte bara läsförmågan utan även attityder till läsning. I undersökningen framkommer det att svenska elever lägger mindre tid på att läsa hemma nu jämfört med fem år tidigare och att många svenska elever inte tycker om att läsa (Skolverket, 2017). De elever som uppger att de inte tycker om att läsa har lägre resultat i läsförmåga än de som uppger att de tycker mycket om att läsa. Fredriksson och Taube (2012) behandlar och analyserar resultat från PIRLS och PISA i relation till yttre faktorer. En av de faktorerna är läsintresse i förhållande till kön, som visar att flickors läsintresse är betydligt högre än pojkars. Resultaten från senaste rapporten från PIRLS 2016 visar också att större andel flickor än pojkar har positiv attityd till läsning. Läsintresset kan sammankopplas med motivation till att läsa överlag, även när innehållet inte engagerar, men kopplas vanligen samman med initiativtagandet till frivillig läsning exempelvis på fritiden (Fredriksson & Taube, 2012). Jämfört med de andra nordiska länderna är det däremot få svenska elever som uppger att de tycker mycket om att läsa, likväl har svenska elever bäst självförtroende gällande läsning (Skolverket, 2017).

2.1.1 Skolbibliotek

I varje grundskola ska eleverna ha tillgång till ett skolbibliotek enligt skollagen (2010:800), Skoll, 2 kap. 36 §. Det är dock inte alla skolor som har ett skolbibliotek. På skolan där mina

¹ I Skollagen (2010:800), Skoll, 2 kap. 36 § anges att eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek.

² PIRLS är en förkortning för Progress in International Reading Literacy Study. PIRLS är utformat för att mäta och utvärdera barns läskunnighet.

intervjuer genomfördes har eleverna inte tillgång till ett skolbibliotek. Däremot besöker de ett närliggande bibliotek cirka en gång i månaden, vilket ungefär 70 % av de svenska eleverna uppges göra (Skolverket, 2017). Enligt PIRLS 2016 menar lärarna att det är vanligt att eleverna besöker ett bibliotek. Även om elever får möjlighet att besöka ett bibliotek utanför klassrummet kan det vara en förlust att inte ha ett skolbibliotek eftersom forskning visar att välfungerande skolbibliotek genererar positiva resultat (Skolverket, 2017). Dessutom anges det i skollagen (2010:800) SkolL, 2 kap. 35 § att de lokaler och utrustning som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas ska finnas. Ett av syftena med skolbibliotek är att elevernas intresse till läsning och litteratur ska främjas (Kungliga biblioteket, 2017).

3. Syfte och frågeställning

Den här studien syftar till att undersöka hur elever väljer böcker och vad som leder fram till deras val i en sociokulturell kontext. Studien tar avstamp i att *all läsning börjar med ett val* som nämns inledningsvis. De frågor som avser besvara studiens syfte är följande:

- Vad gör eleverna för bokval?
- Hur ser elevernas valprocesser ut när de väljer böcker?
- Vilka förhandlingarna gällande bokval sker i de intervjuade grupperna?

4. Litteraturöversikt och tidigare forskning

Försök till att förstå barns preferenser gällande böcker är ett väl bevandrat forskningsområde. Tidigare forskning som undersöker vad barn föredrar att läsa ställer inte sällan detta i relation till barnens ålder, kön och socioekonomiska bakgrund. Eftersom min studie utesluter information om elevernas socioekonomiska bakgrund kommer tidigare forskning kring den variabeln uteslutas. Utbud av böcker, normer, populärkultur, samtid och hemmiljö är andra faktorer som kan tänkas påverka barns bokval. I följande avsnitt presenteras litteratur samt tidigare forskning om barns bokval och tänkbara faktorer som påverkar bokvalet.

4.1 Vad barn väljer att läsa

Forskning visar att det i lägre åldrar är vanligt att läsaren vill kunna känna igen sig, både i berättelsen och i huvudkaraktären. När barn väljer skönlitterär bok efter handlingen kan det betecknas som ett *Handlingsorienterat* sökande, medan ett sökande efter karaktärer som de själva skulle vilja vara är *Personorienterat* (Kåreland, 2015). Sarland (1991) har också undersökt vad barn föredrar att läsa och upptäcker liknande mönster om igenkänning. Särskilt framkom att flickor mellan 10 och 14 år tenderar att välja skönlitterära böcker som de känner igen sig i (Sarland, 1991). För att barn ska kunna känna igen sig i en bok behöver inte boken skildra ett ordinärt vardagsliv. Igenkänning i karaktär eller handling kan vara symboliskt och är därmed möjligt även om genren till exempel faller inom fantasy, äventyr eller science fiction. Angående elevers läsning i årskurs 6 har det upptäckts att många elever, särskilt flickor, i den åldern är i en så kallad omläsningsfas samt fascinerar av skräckgenren (Malmgren, 1997). Omläsning kan bland annat innebära att barn väljer ut liknande böcker upprepande gånger och att selektionen i ett sådant fall blir en repetition (Malmgren, 1997). Mönster om vad barn i åldern 7-12 år väljer att läsa har kunnat urskiljas, ändock generaliserat, till två grupper. Dels tenderar barn i nämnda åldersgrupp att läsa om världen de lever i, vilket främst faller inom kategorin faktaböcker. Dels har det framkommit att äventyrsgenren och att läsa om hjältar är vad som främst intresserar barn i den här åldern när det gäller skönlitteratur (Appleyard, 1990). Äventyrsgenren innefattar sådant som skiljer sig från det vardagliga som till exempel övernaturlighet, mysterium, fantasi och historiska skildringar. Att barn generellt sett föredrar berättelser som skiljer sig från det vardagliga kan motiveras med att sådana berättelser stimulerar fantasin (Axelsson & Jönsson, 2016). Det som skiljer sig från det vardagliga är också lättare att komma ihåg. Inte sällan har litteraturforskning försökt urskilja vad flickor och pojkar föredrar att läsa. Ett flertal undersökningar försöker synliggöra skillnader mellan flickors och pojkars bokpreferenser, både vad gäller texttyper och genre. Skillnaden mellan flickors och pojkars val av olika texttyper, skönlitteratur eller sakprosa, har dock visat sig vara försumbar även om den allmänna åsikten utnämner pojkar som mer flitiga läsare av sakprosa. *The Children's Reading Choice Project* är en studie av Coles och Hall (2002) som bland annat följt flickors och pojkars läsvanor över en period på tjugotre år. Studien visar att elever överlag väljer att läsa skönlitteratur men för perioden då studien ägde rum valde 2,8 % av eleverna att uteslutande läsa sakprosa och 78 % av dem var pojkar (Coles & Hall, 2002). Trots den diffusa skillnaden fastslås ändock att majoriteten av eleverna valde skönlitteratur framför sakprosa, oavsett kön. Könsskillnaderna gällande böckers litterära personer visar däremot att pojkar föredrar att läsa om manliga hjältar och att flickor läser mer könsöverskridande, men att detta ändras med stigande ålder. Enligt Kåreland (2015) sker en förändring runt 10-års ålder då barn, främst flickor, visar större intresse för att läsa böcker med huvudkaraktär av motsatt kön. Även om det finns studier som visar på samband mellan barns bokval i relation till deras ålder och

kön går det inte att helt generalisera vad barn som enhetlig grupp föredrar att läsa (Kåreland, 2015).

4.1.1 Hur barn pratar om böcker

Axelsson och Jönsson (2016) menar att läsning i skolan snarare ses som en individuell aktivitet än som en gemensam. Inte sällan används tyst läsning som ett sätt att starta skoldagen eller lektionen på, vilket sammanfaller väl med den läsning som de intervjuade eleverna möter i skolan. Det har även undersökts vad elever har att säga om litteratur i relation till den sociala situationen som de befinner sig i. Enligt Sarland (1991) använder elever inte sällan ord som ”tråkig” när de beskriver en bok som de inte har fattat tycke för. Även Malmgren (2013) beskriver att elever ofta använder uttryck såsom ”tråkig” och ”spännande”. Detta är även uttryck som förekom frekvent under intervjuerna i min genomförda studie.

4.2 Teori

Frågan om varför elever väljer att läsa en specifik bok är komplex eftersom vi kan inte veta vad de tänker. Vi kan enbart analysera vad de säger väljer samt studera den sociala kontexten som de befinner sig i (Håkansson & Westander, 2013). Studien utgår från ett sociokulturellt perspektiv och det är av intresse att bidra med information om hur valprocesser kan se ut i relation till vilka strategier som används, bakomliggande faktorer och förhandlingar mellan elever.

4.2.1 Sociokulturellt perspektiv

Det sociokulturella perspektivet beskrivs till upphovsmannen Lev S. Vygotskij som att människans läroprocesser härleds av sociala aktiviteter. Sociokulturellt perspektiv utgår till stor del från den sociala psykologin som fokuserar på att förklara tankar, känslor och beteenden i förhållande till hur individen påverkats socialt. Likväl iakttas individen i gruppen, företeelser inom gruppen samt interaktioner mellan grupper (Aroseus, 2013). Mediering, som är ett centralt begrepp inom det sociokulturella perspektivet, förklarar människors samverkan genom artefakter. Artefakter ses som kulturella redskap som används av människor för att förstå och agera i sin omvärld. Ett annat kulturellt redskap, som anses vara det mest grundläggande inom det sociokulturellt perspektivet, är språket. Genom interaktion mellan människor får språket mening och det är ett redskap för att förstå, förklara och tänka kring omvärlden. (Säljö, 2014)

Håkansson och Westander (2013) menar att det är ogenomförbart att studera hur barn tänker men att interaktionen och kommunikationen kan studeras. För att förstå barns tankar behöver det ske någon form av mediering, vilket kan ske genom både verbal och icke-verbal kommunikation. För att undersöka varför elever säger och interagerar på ett visst sätt måste vi också akta oss för att dra slutsatser om deras tänkande och istället utgå från språket. Språket är ett sociokulturellt redskap som kan fungera som en bro mellan tänkande, interaktion och kultur (Säljö, 2014). Studien utgår från ett Sociokulturellt perspektiv, synen på att det främst är sociala och kulturella erfarenheter som formar vårt beteende, sätt att tänka och kommunicera.

Det sociokulturella perspektivet anses adekvat eftersom intervjuerna äger rum i en social kontext, med en viss rådande kultur baserad på normer och miljö. Läsning är jämväl en del av den sociala kontexten och kultur som eleverna befinner sig i. Även valet av litteratur sker i en

sociokulturell kontext. Med ett sociokulturellt perspektiv ingår även uppfattningen om att socialiseringen skiljer sig beroende på vilka villkor, materiella förutsättningar, förväntningar och kulturella normer som finns (Säljö, 2014). Till exempel kan situationen, tillika villkoret, att bli intervjuad i en grupp skapa olika förväntningar. De normer som förekommer i en grupp påverkar också förutsättningarna för samtalet. Dessutom kan tillgången till material variera i olika sammanhang och förändra förutsättningarna för samtalet kring dem. Gällande litteratur skulle boken, alternativt ljudboken, kunna vara det artefakt som formar ett samtal. Med ett sociokulturellt perspektiv beaktas hur de skilda förutsättningarna inverkar på interaktionen och kommunikationen i sociala situationer, vilket är högst aktuellt i den här studien där interaktionen och kommunikationen formar samtal kring böcker. I det sociokulturella perspektivet är de *kommunikativa processerna* centrala, vilket även min studie utgår från (Säljö, 2014).

4.2.2 Valprocesser

Hur ser valprocessen ut när barn ska välja bok? Margaret och Saiyidi (2017) undersöker och diskuterar barns strategier vid bokval på bibliotek. I studien bekräftas att biblioteket har en betydande roll för barns tillgång till böcker och en vanlig utgångspunkt för läsning. I sin kvalitativa studie om vilka strategier barn använde sig av när de skulle välja bok framkom det flera olika strategier som används i varierande omfattning. De strategier som presenteras av Margaret och Saiyidi (2017) är följande: Random/ no strategy selection, Colour, Back cover-text, Title, Genre, Points, Size, Page sampling, Author familiarity, Repeat reading, Series reading, Supported choice.

Huruvida de tillämpade strategierna sedan ledde fram till läsning av en bok som de fastnade för, eller som passade dem, varierade. Det förekom också att några barn inte använde sig av fungerande strategier när de skulle välja bok. Barn som inte uppgav någon fungerande strategi när de skulle välja bok kunde till exempel göra slumpmässiga val. I studien hänvisas till tidigare forskning som uttrycker att ungdomars svårigheter med att välja bok kan bero på avsaknad av valstrategier. Vidare beskrivs att barn behöver få lära sig hur de ska välja böcker som sammanfaller med deras intresse, förmågor och trygghetszon. Flera av de strategierna som behandlas i Margaret och Saiyidi (2017) studie återfinns och presenteras även i mitt resultat.

I studien bekräftas tidigare forskning som visar att tre faktorer har störst påverkan på barns val av böcker. En faktor är *komplexitet*, vilket innebär att texterna som barn väljer att läsa blir mer avancerade i relation till deras ökade läsförmåga. En annan faktor är *igenkänning* där bokvalet utgår från att barn känner igen till exempel författare, serien, läser om boken, fått rekommendationer eller sett någon annan läsa boken ifråga. Den sista faktorn är *intresse*, där barn gör sitt val utifrån hur boken tilltalar dem. Ett intressebaserat bokval kan bland annat innebära att titel, genre, författare, bokomslag, serie eller baksidestext påverkar. (Margaret & Saiyidi, 2017)

I den här studiens resultat kommer komplexitet, igenkänning och intresse ställas i relation till de strategier vid valprocesser som eleverna uttrycker att de använder sig av.

4.2.3 Konjunktiv och kompensatorisk modell för val

Före ett val sker en bedömning. När Sjöstrand (1968) beskriver valprocesser i sin rapport handlar det främst om hur individer bedömer, väljer och beslutar sig för olika karriärval. Trots

att inriktningen skiljer sig skulle de teorierna som presenteras för hur individer väljer i viss mån kunna översättas i andra sammanhang, till exempel gällande valprocesser av böcker. Sjöstrand (1968) presenterar en konjunktiv modell som innebär att individen snarare nöjer sig med att finna ett alternativ som uppfyller vissa krav än att försöka optimera sitt val. Detta går till viss del även att härleda till hur barn väljer böcker eftersom modellen är så pass generell. Med begränsat urval och begränsad tid skulle jag vilja påstå att det är svårt att optimera sitt val när man väljer bok. Vidare presenterar Sjöstrand (1968) en kompensatorisk modell där individen väger fördelar mot nackdelar och att olika valfaktorer är av olika vikt. Således skulle den sammanlagda summan av de olika alternativens värden av valfaktorerna anses som mest attraktivt. Om vi skulle översätta detta till hur barn väljer böcker skulle det till exempel kunna innebära att valfaktorer såsom framsida, genre, baksidestext och rekommendationer skulle väga olika mycket beroende på vad barnet anser har mest värde när hen ska välja bok. Även om framsidan, baksidestexten och genren skulle tilltala barnet kan en rekommendation väga tyngre. Den kompensatoriska modellen kan därmed också ses som konjunktiv, där individen väger fördelar mot nackdelar istället för att försöka optimera sitt val. När beslutssvårigheter sker beskriver Sjöstrand (1968) detta som valskolkning, vilket kan ses som ett sociologiskt bidrag i en valsituation. Valskolkning kan till exempel ske när en individ tillhör olika sociala grupper med skilda normer inom en valsituation. Sjöstrand (1968) betonar även vikten av att ha kunskap om valalternativ inom den givna valsituationen. Dessutom menar han att individen måste ha kunskaper om sig själv, till exempel hur hen fungerar i valsituationer och vad hen kan och att detta bör läras ut i skolan (Sjöstrand, 1968).

4.2.4 Läsmotivation

Gambrell (2011) beskriver hur elevers läsmotivation kan främjas och redogör för vilka faktorer som är av betydelse för detta. I artikeln presenteras sju faktorer som stimulerar läsmotivationen. Fyra av dessa har relevans för studiens resultat och återges i punktform nedan.

- När det finns en koppling mellan elevens liv och det lästa blir det enklare att förstå texten och mer intressant att läsa.
- Genom att erbjuda ett brett utbud av texttyper och litteratur i olika genrer visar det eleven att läsning är meningsfullt och berikande.
- När eleven själv får möjlighet till att välja vad som ska läsas blir hen mer motiverad.
- Den sociala interaktionen kring läsning och böcker bidrar till ökad motivation. Att dela böcker, gå till biblioteket och låna tillsammans skapar nyfikenhet.

5. Metod

5.1 Gruppintervju

Den primära metoden för följande undersökning är semistrukturerad intervju i fokusgrupp. En semistrukturerad intervju utgår från ett frågeschema men ordningsföljden, formuleringen och eventuella följdfrågor kan variera mellan olika intervjuer beroende på situationen. Semistrukturerade intervjuer i fokusgrupper och ostrukturerad observation är vanligt förekommande metoder i studier med ett kvalitativt synsätt (Stukát, 2011). Som intervjuare antar jag en tillbakadragen roll för att låta respondenterna få tid och möjlighet att själva forma samtalet med utgångspunkt ur den fråga som ställdes. Vid en gruppintervju kan man se att barnen påverkar varandra. Genom att eleverna får lyssna på varandras svar genererar det nya funderingar och frågor (Doverborg & Pramling Samuelsson, 2012). Valet att intervju i grupper rättar sig därmed efter syftet med studien, att undersöka hur interaktionen mellan elever i grupp formar samtalet om ett visst urval skönlitterära böcker. Eftersom respondenterna i undersökningen är elever vars vardagliga miljö är att ingå i en grupp, en klass, ansågs det dessutom mer autentiskt att intervju dem i en grupp än att intervju dem individuellt. Den som använder fokusgrupper som intervjumetod har intresse för att veta hur individer, i det här fallet elever, diskuterar en viss fråga i egenskap av gruppmedlem (Bryman, 2011). I intervjuerna deltar därför eleverna i egenskap av individer som del av en grupp och eftersom elevernas naturliga lärandemiljö är en del av en klass anses metoden relevant i förhållande till syftet och resultatets brukbarhet.

5.1.1 Observation

En kompletterande metod som används i undersökningen är ostrukturerad deltagande observation. *Deltagande* eftersom jag som observatör även deltar aktivt under intervjun genom att ställa frågor och samtala med eleverna i samma miljö. *Ostrukturerad* observation innebär att man utan observationsschema registrerar hur deltagarna i en miljö beter sig och att narrativt beskriva beteendet (Bryman, 2011). Målet med observationen var att notera samspel, reaktioner och gruppdynamik i relation till vad eleverna säger. Genom observation och anteckningar kan dessutom information om elevernas engagemang och intresse kring ämnet (läsning och böcker) synliggöras. Det är information som kan vara svårt att tolka enbart utifrån transkriptioner. Frågor som observationerna utgick från är: Hur ser det sociala samspelet ut, hur uppträder eleverna och hur förhåller de sig till böckerna?

5.1.2 Pilotstudie

Som förberedelser gjordes en pilotstudie. Pilotstudiens syfte var att pröva de frågor som utformats i intervjuguiden (se bilaga A), urvalet böcker och att få en uppskattning av tidsåtgång för intervjun. En intervjuare utan erfarenhet drar också fördel genom att öva sig på att ställa frågor, vägleda, lyssna, observera och anteckna. Efter pilotstudien gjordes en del ändringar i intervjuguiden där fler följdfrågor ställdes. När gällande studie startade hade visserligen intervjuformen prövats i pilotstudien, ändock förändras varje situation och antal följdfrågor kunde variera.

5.2 Urval skönlitteratur

Ett urval skönlitterära böcker togs med till intervjuerna, vilket tar avstamp i frågan ”Vad väljer elever för böcker?”. Valet av böcker gjordes med utgångspunkterna och tillika kriterierna att de skulle vara skönlitterära och rikta sig till barn i mellanstadiet. Därför valdes enbart böcker som är klassificerade med beteckningen HCG. Klassifikationen HCG betyder att de riktar sig till barn i ”mellanåldern” 9-12 år enligt SAB-systemet, vilket är klassifikationssystemet för svenska bibliotek. Det finns andra typer av klassifikationer för böcker, exempelvis kan en bokhandel utgå från andra klassificeringar för att nå olika målgrupper. Anledningen till att SAB-systemet valdes för gällande urval böcker är för att systemet är förankrat på de bibliotek som eleverna vanligtvis besöker. Även om eleverna själva ifråga inte är medvetna om systemet är böckerna vanligen placerade utefter denna klassifikation. Eftersom studien intresserar sig för vad elever har att säga om böcker ansågs det nödvändigt att ha ett varierat utbud för att öka möjligheten till att bejaka elevernas intresse. Intentionen var därför att utbudet böcker även skulle variera gällande sidantal, genre, årtal, bildinnehåll, författare samt kön på huvudkaraktärer. Tillika ville jag inkludera böcker som jag genom tidigare kännedom vet är populära bland mellanstadieelever, samt välja böcker med varierande bokomslag. Huruvida böckerna anses populära bland eleverna kunde dock inte förutses utan gjordes utifrån egen erfarenhet och omdöme. Genom nämnda kriterier var förhoppningen att eleverna skulle få goda möjligheter att diskutera om vilka böcker som tilltalar dem mer eller mindre och varför. Efter det att jag gjort mitt urval böcker visade det sig att två av böckerna inte riktade sig till barn mellan 9-12 år när jag sökte mer information om dem på internet. En bok, *Astronauten som inte fick landa*, riktar sig enligt utgivaren Rabén och Sjögren till barn i åldern 6-9 år. Den andra boken, *Mördarens apa*, riktar sig enligt förlaget Bonnier Carlsen till ungdomar i åldern 12-15 år. Således var böckerna felmärkta med HCG på universitetets bibliotek, vilket gjorde att jag fick ta ställning till huruvida jag skulle behålla dem i mitt urval eller ej. Trots felmärkning valde jag att behålla dem i mitt ursprungliga urval eftersom det utvidgade variationen ytterligare. Att inkludera böcker som enligt SAB-systemet riktar sig till annan ålder än målgruppen ansågs inte avgörande för studiens resultat. Det ansågs heller inte påverka studiens validitet eftersom elever kan välja att läsa böcker som riktar sig till högre eller lägre åldrar. Slutligen ingick elva böcker i urvalet som figurerade vid intervjuerna. Antalet och urvalet böcker var konstant under samtliga intervjuer.

I följande tabell presenteras urvalet böcker utifrån alfabetisk ordning. För mer ingående information om böckerna och dess urvalskriterier hänvisas till bilaga B.

Tabell 1.1 Urval skönlitteratur

Boktitel	Författare	Antal sidor
Astronauten som inte fick landa	Bea Uusma Schyffert	71
Berts dagbok	Anders Jacobsson och Sören Olsson	153
Black Beauty	Anna Sewell	90
Det lilla huset på prärien	Laura Ingalls Wilder	263
Flickan på tavlan	Rebecka Åhlund	144
Flykten från Kabul	N.H. Senzai	269
Harry Potter och de vises sten	J.K. Rowling	245
Heja Lovisa	Mats Wänblad	140
Mördarens apa	Jakob Wegelius	617
Tom Gates fantastiska värld	Liz Pichon	238
Vargbröder	Michelle Paver	311

5.3 Urval deltagare

Följande urval deltagare är gjort utifrån ett så kallat bekvämlighetsurval. Ett bekvämlighetsurval innebär att forskaren värdesätter de tillfällen som ges för intervjuer, och den information som ges snarare än att urvalet ska kunna generaliseras eller representera populationen (Bryman, 2011). Den begränsade tidsperiod som var till förfogande föranledde åsikten om att de tillfällen som gavs för att samla in data är viktigare än att urvalet ska representera populationen. Eftersom följande studie inte har för avsikt att generalisera, vilket småskaliga kvalitativa intervjustudier sällan kan åstadkomma, ansågs ett bekvämlighetsurval ändå vara relevant för gällande studie. Validiteten, att mäta det som syftet avser att ta reda på, ansågs likväl hög eftersom samtliga deltagare är elever i årskurs 6. Antal elever som totalt intervjuades var 15 och gemensamt för eleverna är att de vid tillfället gick i årskurs 6 på en skola i Västsverige. Eleverna hade träffat mig tidigare då jag haft verksamhetsförlagd utbildning på skolan. När man intervjuar barn är det viktigt att man har ett socialt kontrakt, det vill säga att den som intervjuar har skapat en relation med barnen (Doverborg & Pramling Samuelsson, 2012). Det anses därmed vara en fördel att jag har träffat eleverna under en tidigare VFU. Däremot hade jag inte varit tillräckligt involverad i undervisningen för att intervjun skulle präglas av prestation i form av elev- till lärarsituation. Intentionen var att i så stor mån som möjligt intervjuar elever med olika biologiska kön och därmed intervjuades sju flickor och åtta pojkar där samtliga grupper var blandade. Deltagarna går i ordinarie klasser och följer den ordinarie undervisningen. I följande tabell presenteras de olika grupperna med deltagarnas fiktiva³ namn.

Grupp	Elever		
A	Alexander	Amina	Alva
B	Benjamin	Benita	Bea
C	Christian	Caroline	Carlos
D	Dimitris	David	Denise
E	Emanuel	Eskil	Eva
5 grupper	15 elever		

5.4 Forskningsetiska principer

Vetenskapsrådet (2017) har utformat skriften *God forskningssed* som presenterar lagstiftning och etiska överväganden vid genomförande av samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning. Fyra av de forskningsetiska principerna som behandlas i *God forskningssed* är; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. Fortsatt beskrivs de etiska överväganden i den här studien i förhållande till vad Vetenskapsrådet (2017) presenterar.

Information och *samtycke* innebär att deltagarna i studien ska ha fått förhandsinformation angående sitt deltagande i studien. Deltagaren ska upplysas om vad studien omfattar, de villkor

³ Elever vars namn börjar på samma bokstav tillhör samma intervjugrupp. T.ex. i grupp A börjar alla namn på A. Detta för att läsaren lättare ska kunna urskilja vilken grupp eleverna tillhör vidare i texten.

som gäller, att deltagandet är frivilligt och när som helst kan avbrytas. Eleverna som blev tillfrågade att delta i intervjun blev först varse om vad intervjun skulle handla om, att ljudupptagning sker med deras tillåtelse samt att anteckningar förs under tiden för intervjun. Ansvarig klasslärare blev i god tid informerad om vad studien skulle avhandla och fick i förväg en godkännandeblankett (se bilaga C) att ge ut till eleverna. Godkännandeblanketten avsågs skrivas på av respektive elevs vårdnadshavare, dock var det två elever som hade tappat bort lappen men hade med en handskriven lapp med godkännande och underskrift av en vårdnadshavare vilket ansågs giltigt i samråd med klassläraren. Samtycke från undersökningsdeltagare ska finnas, och särskilt samtycke från vårdnadshavare om deltagaren är under 15 år (Vetenskapsrådet, 2017). Det är också nödvändigt att lärare informeras och samtycker när en studie sker i skolmiljö, med elever i ett klassrum. Dessutom ska villkor för deltagandet vara frivilligt och medverkan i studien ska direkt kunna avbrytas utan efterföljande konsekvenser. I gällande studie gav samtliga deltagare sitt muntliga medgivande för deltagandet samt ett skriftligt godkännande från deras vårdnadshavare. Jag var noggrann med att eleverna skulle känna sig bekväma före, under och efter intervjun. Ett exempel på det är att jag försökte se till att intervjuformen skulle vara ett frivilligt samtal snarare än en intervju för att eleverna inte skulle känna sig tvungna att svara på frågor de inte ville svara på.

Ännu ett etiskt övervägande är *sekretess* som bland annat innebär att ingen känslig information om deltagarnas identitet ska avslöjas. Min studie avslöjar därmed varken namn på skola eller elever samt utesluter information om socioekonomisk och kulturell bakgrund. Det enda som ges till kända om deltagarnas identitet är deras biologiska kön och i vilken årskurs de går. Det kan dock förekomma situationer då insyn i forskningsmaterialet är nödvändigt, men forskaren ska vidta åtgärder för att skydda känsliga personuppgifter (Vetenskapsrådet, 2017).

Publicering och förvaring av material är ännu ett etiskt övervägande som innebär att informationen som samlats in under studien enbart får användas i forskningssyfte och inte lånas ut i något annat syfte (Vetenskapsrådet, 2017).

5.5 Genomförande av analysen

Efter att ha undersökt olika analysmetoder ansågs en tematisk analys, Clarke thematic analysis, lämplig för min studie. I min studie analyseras bland annat bakgrunden till elevers val av böcker vilket väl sammanfaller med att genomföra en tematisk analys av resultatet. Den tematiska analysen är en metod för hur insamlad data kan bearbetas för att identifiera, analysera och redogöra för upptäckta mönster. Vid detta tillvägagångssätt kan de teman som har betydelse för studien synliggöras (Braun & Clarke, 2006). Ytterligare en analysmetod som har tillämpats är Norrbys (2014) samtalsanalys, CA⁴, eftersom kommunikationen mellan eleverna är en central del av studien. De två analysmetoderna, tematisk analys och samtalsanalys, presenteras i nästkommande stycken.

5.5.1 Tematisk analys

Processen kan börja redan vid insamlingen av data, under bearbetningen av data eller med ett medvetet sökande efter mönster vid analysen av data (Braun & Clarke, 2006). De mönster som återfanns under analysen blir också utgångspunkten för de teman som resultatet presenteras

⁴ CA är en förkortning för Conversation Analysis, svenskt översatt till samtalsanalys, är ett tvärvetenskapligt forskningsområde där språklig interaktion studeras och analyseras.

utifrån. I linje med den tematiska analysen har Braun och Clarke (2006) utformat sex faser som presenteras i förhållande till mitt analytiska arbete.

I den första fasen används den insamlade data för att få en övergripande förståelse för materialet. Den insamlade data avser i mitt fall anteckningar och ljudinspelningar från intervjuerna. När ljudinspelningarna har transkriberats sätts dessa i relation till övriga anteckningar från intervjun för att säkerställa att allt av relevans är inkluderat. Därefter följer ett sökande efter mönster och annat som är av intresse för studiens syfte. (Braun & Clarke, 2006). I den andra fasen fördjupas analysen ytterligare genom att materialet delas in i teman. Det krävs en omfattande genomsökning och intresseväckande mönster eller yttranden som förekommer flera gånger sammanställs. I den tredje och fjärde fasen granskas det framkomna materialet och övergripande teman kan formas. Övergripande teman kan vara utifrån studiens frågeställningar (Braun & Clarke, 2006). I den här studien påbörjades den tematiska analysen främst vid granskning av det framkomna materialet, då samband och skillnader blev synligt. I denna fas bearbetades vad eleverna valde för böcker och ett sökande efter mönster som kunde besvara varför de valde dessa böcker började. Varje tema förgrenades till underkategorier där samma företeelser förekommer i någon form. Den femte fasen innebär en redigering av de teman som framkommit, där likheter inom samma tema synliggörs. De teman som då utformades utvecklades sedan ytterligare genom ett aktivt sökande efter eventuella samband och mönster längre in i skrivprocessen. De teman som slutligen blivit utgångspunkt för resultatanalysen är således fastställda efter att det insamlade materialet analyserats upprepade gånger med nya perspektiv och sökande efter mönster som inte uppenbarats från början. De mönster som upptäcktes är till exempel att eleverna använder sig av olika strategier för att välja bok, samt att det sker förhandlingar mellan eleverna. Att systematiskt analysera data genom att justera perspektiv överensstämmer med den syn Braun och Clarke (2006) har på processen vid tematisk analys. I den sista och sjätte fasen skrivs och bearbetas analysen med utgångspunkt ur alla olika faser.

5.5.2 Samtalsanalys

Att genomföra en samtalsanalys är ett tidskrävande och materialnära arbete. Vid en samtalsanalys ska en induktiv metod antas, där analysen ska utgå från det framkomna och inte utifrån hypoteser eller teorier (Norrby, 2014). I arbetsmetoden är materialet utgångspunkt och forskaren letar efter upprepade mönster samt drar slutsatser på de mönster som upptäcks. Turtagning är ett exempel på mönster som studeras vid samtalsanalys. Turtagning innebär bland annat hur samtalsdeltagarna fördelar ordet mellan varandra (Norrby, 2014). Hur turtagningen ser ut kan forma samtalet och vara en bakomliggande faktor till de förhandlingar som uppstår. Fördelningen av ordet kan påverkas av icke-verbal kommunikation. En sådan kommunikation kan innefatta blickar, kroppsspråk eller andra gemensamma regler såsom handuppräckning (Håkansson & Westander, 2013). I samtalsanalys ska alla detaljer i interaktionen tas i beaktning som värdefull information. Därmed ska heller ingenting avvisas som felaktigt, slumpartat eller irrelevant. Interaktionen sker i en kontext och är ett resultat av de bidrag som föranleder den. Bidragen till interaktionen är både beroende av kontexten och förnyar kontexten (Norrby, 2014). I följande studie har det samtalsanalytiska arbetet varit av hög relevans men ett par faktorer har påverkat analysen. Den första faktorn är den begränsade tid som fanns för studien, vilket inneburit att viss data har prioriterats bort och inte analyserats i samma utsträckning. Den andra faktorn är att förutfattade meningar och hypoteser existerade vid studiens början. Även om dessa hypoteser förkastats under arbetets gång överensstämmer det inte helt med den samtalsanalytiska metoden som Norrby (2014) beskriver.

Social interaktion studeras bäst när en så kallad naturlig interaktion sker, det vill säga en autentisk situation med naturligt uppkomna samtal (Norrby, 2014). Vanligast är dock att studera och analysera institutionella samtal, exempelvis klassrumsinteraktion. Detta eftersom det är svårt att skapa och samtidigt samla in data från en autentisk situation ur ett etiskt perspektiv, då respondenterna i förväg måste informeras om att samtalet är avsett för att användas i en studie. Målsättningen med de intervjuer som jag genomförde var att i så hög utsträcknings som möjligt skapa situationer där naturliga samtal formas. Detta kunde dels göras genom grupsammansättningen av elever, den semistrukturerade intervjumetoden och utgångspunkten att låta respondenterna få forma samtalet snarare än att få svar på frågor. Även genomförandet av samtalsprofiler, transkriptioner, bearbetning av data och analys har kunnat ske med stöd av de strategier som Norrby (2014) presenterar, med viss begränsning av hänsyn till nämnda tidsaspekt.

I studier med kvalitativa metoder är det vanligt att kommunikationen analyseras stegvis (Bryman, 2011). Med hänvisning till den här studiens kvalitativa metod och tonvikt på kommunikation kommer resultatet sammanflätas med analytiska sammanfattningar.

6. Resultat och analys

Resultatet presenteras utifrån tre teman som uppkom i samband med analysen av insamlad data. I resultatet förekommer tabeller, enskilda citat och samtalscitat utifrån transkriptioner samt analytiska sammanfattningar. Resultatet avser besvara studiens frågeställningar genom följande tre teman: Bokval, Valprocesser och Förhandlingar.

6.1 Elevernas bokval

Samtliga av de 15 deltagande eleverna går i årskurs 6 och presenteras för samma elva skönlitterära böcker. Finns det några utmärkande drag på vad de väljer för böcker? Avsnittet inleds med en sammanställning på de boktitlar som nämns till intervjufråga ett och två (bilaga A) i listform. Listan är ett sammanställt utslag på samtliga grupperns svar. Siffran anger hur många elever som anger bokyiteln. Eleverna har möjlighet att välja fler än en bok om de inte kan, eller vill, bestämma sig för enbart en. Att begränsa valet till en bok vardera skulle enligt mig begränsa eleverna resonemang och förhandlingar. Samtalen tillåts formas och eleverna kan därmed tänkas ändra eller lägga till något efter att övriga gruppmedlemmar uttalat sig. Detta eftersom samtalet om böckerna är av högre intresse än att eleverna svarar på intervjufrågan. Efter sammanställningen av böcker följer en sammanfattande del med gemensamma drag för de valda och icke valda böckerna.

6.1.1 Vad eleverna väljer att läsa

Tabell 1.2 Vilka böcker eleverna skulle välja att läsa

Boktitel	A	B	C	D	E	Svarsfrekvens (flickor, pojkar)
Flickan på tavlan	1	3	1	-	2	7 (f5, p2)
Harry Potter	1	-	2	1	1	5 (f2, p3)
Vargbröder	1	-	1	1	-	3 (f1, p2)
Mördarens apa	1	1	-	-	-	2 (f0, p2)
Tom Gates	-	-	-	2	-	2 (f0, p2)
Berts dagbok	-	-	-	-	1	1 (f0, p1)
Totalt	4	4	4	4	4	20 (f8, p12)
Böcker som inte väljs till frågan: <i>Black Beauty</i> , <i>Flykten från Kabul</i> , <i>Heja Lovisa</i> , <i>Astronauten som inte fick landa</i> , <i>Det lilla huset på prärien</i>						

Totalt väljs sex av elva böcker ut av eleverna. *Flickan på tavlan* förefalls vara mest populär bland eleverna då den väljs av totalt sju elever (fem flickor och två pojkar). Det är heller ingen som senare nämner den som en bok de inte skulle vilja läsa. En grupp vars svar utmärker sig till frågan är grupp D, där ingen i gruppen nämner *Flickan på tavlan* som en bok de skulle vilja läsa. Opinionerna om vilken bok eleverna skulle vilja läsa är relativt samstämmigt enligt de tre i topplistan. De tre böckerna *Flickan på tavlan*, *Harry Potter* och *Vargbröder* väljs 15 gånger av totalt 20 val. Åtta val görs av flickorna och tolv val görs av pojkarna, vilket ses som relativt likställt med hänvisning till få respondenter. Fem elever väljer fler böcker än en, medan resterande tio elever enbart väljer att svara en bok. Gemensamma drag för de tre böckerna som flest elever helst vill läsa är att de uppvisar fantasy/övernaturlighet, spänning och äventyrlighet samt någon form av persongestaltning på omslagen. Förutom *Flickan på tavlan* och *Berts dagbok* tillhör böckerna som eleverna helst skulle vilja läsa det tjockare urvalet böcker med

över 200 sidor. Ett gemensamt drag för de fem böckerna som inte valdes av någon elev är att ingen av dem faller inom kategorin fantasy eller skräck.

6.1.2 Vad eleverna väljer att *inte* läsa

Tabell 1.3 Vilka böcker eleverna inte skulle välja att läsa

Boktitel	A	B	C	D	E	Svarsfrekvens (flickor, pojkar)
Black Beauty	-	-	3	3	2	8 (f2, p6)
Heja Lovisa	3	-	2	1	-	6 (f4, p2)
Berts dagbok	3	-	1	1	-	5 (f3, p2)
Astronauten som inte fick landa	-	1	1	1	-	3 (f1, p2)
Vargbröder	-	2	-	-	1	3 (f2, p1)
Harry Potter	-	3	-	-	-	3 (f2, p1)
Tom Gates	1	-	-	-	-	1 f1, p0)
Totalt:	7	6	7	6	3	29 (f15, p14)
Böcker som inte väljs till frågan: <i>Flickan på Tavlan, Mördarens apa, Det lilla huset på prärien, Flykten från Kabul</i>						

Totalt väljs sju av elva böcker ut av eleverna. *Black Beauty* väljs åtta gånger som en bok eleverna inte vill läsa, varav sex av valen görs av pojkar. Det är heller ingen som valde den som en bok de skulle vilja att läsa (tabell 1.2). Grupp B utmärker sig som den enda gruppen där ingen av gruppmedlemmarna nämnde *Black Beauty* som en bok de inte skulle vilja läsa. De som inte vill läsa *Harry Potter* tillhör intervjugrupp B. De tre böckerna *Black Beauty*, *Heja Lovisa* och *Berts dagbok* väljs 19 gånger och har överlag överensstämmande åsikter till den här frågan. Gemensamma drag för dessa är att dess omslag återspeglar vardagsnära bilder, illustrerade titelpersoner och har en färgglad tecknad framsida. Dessutom tillhör de det tunnare urvalet böcker med färre än 200 sidor. Totalt görs 29 val, varav flickor gjorde 15 val och pojkar 14 val. Det framstod som svårare för eleverna att välja ut enbart en bok som de inte skulle vilja läsa. Tio elever svarade fler än en bok till frågan medan fem elever enbart valde en bok.

6.1.3 Sammanfattning bokval

Enligt de sammanställda listorna går det att dra slutsatsen att de intervjuade eleverna är relativt lika i sina uppfattningar om böckerna oavsett vilken grupp de ingick i vid intervjun. Några svar skiljer sig på individnivå, där elever valde annorlunda än resterande gruppmedlemmar. Några svar skiljer sig på gruppnivå, där hela gruppen valde annorlunda än resterande grupper. Genom att följa elevernas svar om vilken bok de skulle vilja läsa (tabell 1.2) och vilken bok de inte skulle vilja läsa (tabell 1.3) går det att finna dessa mönster. Grupp B är ett exempel där samtliga eleverna väljer *Flickan på tavlan* som en bok de skulle vilja läsa och *Harry Potter* som en bok de inte skulle vilja läsa. Tabellerna visar att eleverna var mer enhetliga i sina val inom grupperna gällande vilken bok de inte skulle vilja läsa, än att välja en bok som de skulle vilja läsa. Det är värt att notera att de också gjorde fler val angående vilken bok de inte skulle vilja läsa (29 val) än böcker som de skulle vilja läsa (20 val), vilket det begränsade urvalet böcker kan vara en bidragande faktor till.

6.1.4 Böcker som elever inte pratar om

Två böcker, *Det lilla huset på prärien* och *Flykten från Kabul*, väljs varken som en bok eleverna vill eller inte vill läsa. Dessutom förekommer sällan böckerna, eller inte alls, när eleverna pratar om böcker under intervjuerna. Dessa bortval tas upp i diskussionen.

6.2 Elevernas valprocesser

De tre faktorerna *komplexitet*, *igenkänning* och *intresse* som Margaret och Saiyidi (2017) presenterar att elever baserar sina bokval på presenteras i relation till vilka strategier som eleverna uttrycker att de använder sig av när de väljer bok.

6.2.1 Komplexitet

Noterbart är att ingen elev pratar om faktorn *komplexitet* i form av böckers svårighetsgrad, avancerad text, vokabulär eller innehåll. Däremot pratar flera elever om huruvida böckerna har mycket eller lite text, är tjocka eller tunna. När eleverna uttrycker att ”en bok är för tunn” kan det tolkas ur olika synvinklar. En anledning kan vara att boken tar slut för snabbt, vilket elever som generellt inte är intresserade av böcker, eller för att välja nya böcker, kan se som en nackdel. En annan anledning kan vara bokens svårighetsgrad, det vill säga att boken är för lättläst eller innehållslös och därför inte stimulerar elevens läsning. Några av de strategier som eleverna uttrycker att de använder sig av inom faktorn komplexitet presenteras med citat och beskrivningar.

6.2.1.1 ”Tjockare böcker med lite mer text”

En elev där komplexitet är en av de faktorer som hon baserar sitt val av bok på är Amina. Under intervju framgår det att hon har ett stort läsintresse och använder sig av flera olika strategier när hon ska välja bok. En av dem är att välja bok utifrån dess komplexitet, benämnt av Amina som tjockare eller tunnare böcker med mycket eller lite text. Även textens storlek och att den är skriven på ett visst sätt har betydelse för Amina.

...jag tror att vilken bok man väljer kan betyda, beror kanske ganska mycket på hur den är skriven om det är en författare man gillar som skriver på ett visst sätt och använder en viss storlek på texten och så tror jag man kan gilla böckerna lite mer.. (Amina)

Följaktligen föredrar Amina tjocka böcker och mer text, vilket i samband till hennes läsintresse går att härleda till att hon vill ha böcker som stimulerar hennes läsning.

...det är ganska lätt för oss att läsa det är ganska lätt att böcker med ganska mycket text och så mycket handling, medan för vissa kanske de här är mycket bättre de här lite tunna böckerna för att de kanske tar lite längre tid på sig att läsa en bok [...] jag gillar mer fantasy action böcker och jag gillar lite tjockare böcker med lite mer text så de är nog inte så mycket för mig skulle jag inte tro. (Amina)

6.2.1.2 ”Det ska inte vara för tunn bok”

Även elever som uppger att de generellt inte tycker om läsning kunde dela med sig av olika strategier för hur de går tillväga när de ska välja en bok. En av de eleverna är Bea, en elev som uppger att hon hellre ser filmer än att läsa och att hon inte läser hemma.

Jag kollar och läser baksidan och hur tjock boken är. Det ska inte vara för tunn bok för då, den tar slut för snabbt. (Bea)

När hon ska välja bok utgår hon från framsidan, texten på baksidan och bokens tjocklek. Huruvida bokens tjocklek är relaterat till att inte behöva välja en ny bok går att härleda till hennes låga intresse till böcker och läsning.

6.2.1.3 ”Den är tjock så slipper jag låna andra böcker på ett tag”

En annan elev som uttrycker att han inte gillar att läsa och väljer bok efter tjocklek är Eskil. Det förefaller som att Eskil är medveten om sina begränsningar gällande läsning, att han vill ha en nivå som passar honom, och att han samtidigt vill ha en tjockare bok för att inte behöva låna en nya inom den närmsta tiden.

...med såhär liten text och så många sidor hade det inte varit för mig om jag skulle läsa en sån här bok skulle det vara tvunget att vara bilder i. [...] gillar mediumtjocka böcker typ som den fast lite tjockare, lite bredare. [...] den är tjock så slipper jag låna andra böcker på ett tag. (Eskil)

Även om Eskil pratar om böckers storlek i avseendet att slippa låna en ny, tycks han ändå basera sina bokval på komplexitet i avseendet att han inte vill ha för liten text eller för många sidor. Hans uttalanden visar på självinsikt angående sin egen läsning och han anpassar bokval efter sitt läsintresse enligt följande citat.

Alla andra tycker typ att Pax är barnbok typ men jag tycker inte det för jag är inte så stort fan av att läsa så jag tycker den är bra, ifall jag skulle läsa en annan bok och inte fastnade för den skulle det bli att jag läser tre sidor sen läser jag en halv sida per gång för jag tycker det är så tråkigt. Det var det som hände med boken jag tyckte var tråkig. Så läste jag inget mer. (Eskil)

Eskil hävdar att han inte är intresserad av läsning, ändock framkommer det att han gillar att läsa Pax⁵-serien. Möjligtvis beror påståendet att han inte gillar läsning på att han inte har kommit i kontakt med, eller hittat strategier för att finna andra böcker som intresserar honom.

6.2.2 Igenkänning

Igenkänning är en faktor som flera elever baserar sina val på. Det kan innebära att bokvalet utgår från att eleverna känner igen serien eller författaren, vill läsa om boken eller har hört rekommendationer.

6.2.2.1 ”Min farmor tipsade mig om den”

I tidigare avsnitt framkom det att Eskil generellt sett inte är intresserad av att välja nya böcker och att läsa. Däremot väljer han att läsa böckerna i Pax-serien. Även om Eskil dels baserar sitt bokval på komplexitet och intresse verkar igenkänning vara en stark faktor som påverkat hans bokval. Att igenkänning har inflytandet på hans bokval kan, förutom att följa serien, även tolkas som en rekommendation, eftersom det uttrycks att hans farmor presenterade boken för honom.

Jag läser inte så många olika böcker jag läser vår läsläxa jag skiter i vilken genre det är jag vill bara få det gjort, sen läser jag Pax-böckerna. Min farmor tipsade mig om den och så fick jag läsa första och den tyckte jag var bra, så läste jag andra så hon var den som fick mig att börja läsa i alla fall.. så då började jag läsa. (Eskil)

⁵ Pax är en fantasyserie för barn i mellanåldern. Författare är Åsa Larsson och Ingela Korsell.

Även om Eskil fått boken rekommenderad för sig, är det diskutabelt om det är en strategi han använder sig av när han ska välja bok. Hans främsta strategi verkar således vara att följa en serie han är intresserad av, även om hans farmors rekommendation i det här fallet kan ha varit en essentiell faktor för hans läsning.

6.2.2.2 ”Vi gillar att läsa ungefär samma böcker”

Amina, som tidigare beskrevs som läsintresserad med preferens för tjocka böcker med mer text, använder också strategin att lyssna till vad andra rekommenderar för böcker. Hon tycks ha funnit strategin att läsa samma böcker som sin syster, en annan form av rekommendation än den som Eskil tillämpat.

... också känner jag väldigt mycket kompisar, kusiner, syskon och så som läser väldigt mycket så dom brukar ge tips om böcker och så för jag och min syster har ganska mycket samma läs, liksom vi gillar att läsa ungefär samma böcker så då brukar jag alltid läsa, om hon köper nån bok så brukar jag också läsa den.. (Amina)

Sammanlagt med hennes tidigare förklaringar visas det att hon reflekterar över sina bokval. Hon har kommit fram till att titeln inte säger henne så mycket, delar med sig av flera olika strategier och har upptäckt om att hon delar preferenser med andra.

6.2.2.3 ”Författare som jag gillar”

Igenkänning kan också vara att välja böcker efter författare. Eva tycks välja böcker både utifrån genre samt har några favoritförfattare som hon brukar leta efter på biblioteket. De strategier hon säger sig använda sig av när hon väljer böcker hamnar främst inom intresse och igenkänning.

Jag brukar kolla på olika kategorier. Deckare och sånt. Deckare mystiska där det händer konstiga saker. [...] Sen så har jag olika författare som jag gillar så brukar kolla efter det. [...] Jag gillar också dom och andra böcker av Kristina Ohlsson och Ingelin Angeborn. (Eva)

6.2.2.4 Omläsning

En igenkänningsfaktor är *omläsning* av en bok. Under intervjuerna framkom det att omläsning av en bok kunde bero på flera olika saker. En anledning till omläsning är på grund av att boken anses vara så bra och därmed vill eleven läsa om den. En annan anledning som uppdragsgivaren var att en bok som man läst innan är det enklaste och snabbaste valet. Det uttrycks även att en elev ”ville ta sig an” en bok igen, som tidigare varit för svår att hänga med i. Omläsning kan således bero på flera olika anledningar.

... så blev den lite svår att liksom läsa man fick koncentrera sig mycket så det tog väldigt lång tid och då var det inte så att man kunde läsa bara sitta och liksom läsa för att den var intressant utan man fick liksom okej vad betyder det här ordet nu igen så det blev liksom att man stannade upp och så det gick väldigt långsamt men sen slutade jag läsa den och började läsa en annan bok och sen försökte jag med den igen och då gick det lite bättre. (Amina)

6.2.3 Intresse

Ett bokval som baseras på faktorn *intresse* kan exempelvis utgå från hur boken tilltalar i form av titel, genre, författare, bilder eller omslag. Det är inte ovanligt att det första mötet med en bok är dess omslag. Förvisso kan elever få en bok återberättad och rekommenderad för sig utan att ha sett den, men när elever själva ska välja en bok är mötet med omslaget i princip oundvikligt. Det framkommer även under intervjuerna där eleverna säger sig titta på framsidan, titeln, baksidan och bilderna när de ska välja bok. Några elever uttrycker även en medvetenhet om att omslaget inte alltid återspeglar vad boken handlar om. Dessa elever bidrar således med fler strategier för hur de ska välja en bok.

6.2.3.1 “Långtråkig baksida”

Amina, som hittills har uttryckt flera olika strategier för att välja böcker börjar ofta sin urvalsprocess genom att titta på omslaget.

När jag kollar efter bok så är det ganska ofta omslaget och baksidan, jag bryr mig inte jättemycket om titeln eftersom titeln inte riktigt bestämmer hur boken är men bilden på framsidan ger ju bilderna i hur den ser ut när man läser boken och baksidan berättar om den och det är den som liksom ska få intresset det är den ska alltså locka och då om det är en ganska långtråkig baksida, den kanske ser jättebra ut och är jättecool men om det är en långtråkig baksida så brukar jag inte välja den. (Amina)

Förutom att titta på omslag och baksida menar Amina ”...att man kanske bläddrar lite i den innan man liksom väljer den.”. Amina uppger att hon väljer bok efter genre, textmängd, bokomslag, rekommendationer och texten på baksidan. Hon har även kommit till slutsatsen att titeln inte alltid anger vad en bok innehåller. Alla tre faktorer igenkänning, komplexitet och intresse tycks influera Aminas bokval.

6.2.3.2 “Fantasy”

Christian uttrycker flera strategier för att söka efter information om boken han ska välja. Han uppger att han utgår från baksidan, inledningen, tjockleken och inte minst genre. Han har flera genrer som tilltalar honom, vilka man skulle kunna tolka som ”säkra kort” att välja genom hans uttalande.

Jag brukar tänka typ såhär, jag gillar inte att döma böcker efter sitt omslag, jag kanske läser baksidan och tycker jag inte det är tillräckligt information läser jag typ de första två sidorna, och så tar jag oftast väldigt tjocka böcker för jag brukar läsa ut de väldigt snabbt. Jag gillar mest fantasy, action och sci-fi om de tre innehåller en bok skulle jag vilja läsa den, typ Vargbröder är fantasy, Harry potter är fantasy. (Christian)

6.2.3.3 “Don’t judge the book by its cover”

När David ska välja bok tittar han på framsidan först och avgör om han vill läsa baksidestexten. Om han inte hittar något som han fastnar för använder han sig av strategin att fråga en kompis om tips. David tillägger också att omslaget inte alltid återspeglar hur en bok är med ett etablerat uttryck på engelska.

Jag brukar titta först på framsidan om den ser intressant ut tittar jag på baksidan och så läser jag, och om jag inte kommer på nåt jag vill läsa frågar jag en kompis om den kan rekommendera en bok och så. [...] Men det finns ju ett uttryck som heter don’t judge the book by its cover. (David)

Både Christian och David uttrycker att man inte bör döma en bok efter omslaget. Att de ändå påverkas av bokens omslag eller framsida uppenbaras under intervjuerna, liksom att de är medvetna om att de kan bli påverkade av omslaget. Samma uttalanden återkommer av flera elever, däribland Eva.

Jag tror jag blir lite påverkad av omslaget av framsidan (Eva)

6.2.4 Sammanfattning valprocesser

Flera elever uppger att de väljer böcker utifrån att boken är tunn eller tjock. De elever som uppvisar ett intresse för böcker och läsning verkar föredra tjockare böcker. Även elever som inte uppvisar ett intresse för böcker eller läsning tenderar att föredra tjockare böcker. Nämnvärt är att eleverna i låg utsträckning pratar om textens nivå och utformning. Den generella uppfattningen verkar vara att tjockare böcker är mer avancerade än tunna böcker. Förutom att tjocka böcker väljs i avseendet att de är mer utmanande, eller för att förhålla ett nytt bokval, finns ännu en faktor som inte bör bortses från när resultatet analyseras. Den faktorn är att tjockare böcker kan vara förenat med högre status bland elever, och att det påverkar vad som sägs om bokval i grupperna. Gällande igenkänning säger sig eleverna att de väljer böcker utifrån känd författare, serie, rekommendationer och omläsning. Under intervjuerna ges det intryck av att igenkänning har ett stort inflytande över elevernas bokval. Den sista faktorn, intresse, förefalls också vara en vanlig utgångspunkt när eleverna väljer böcker. Eleverna pratar i hög utsträckning om hur böckerna fångar (eller inte fångar) deras intresse genom en framsida, baksidestexten och vilken genre det är. Samtliga elever delade med sig av olika strategier för att välja böcker. Däremot fanns det elever som uppgav mindre fungerande strategier. Anledningen till att strategierna anses mindre fungerande kan vara när valet är slumpmässigt eller en strategi som inte leder till att eleven stimuleras av boken eller läsningen. Ett exempel på detta är Carlos som uppger att han inte gillar att läsa. När han förklarar hur han väljer bok på biblioteket utgår han från direktiv som klassläraren har gett eleverna, det vill säga att de ska låna en kapitelbok och en bok på engelska. Förutom de uppenbara direktiven från läraren uppger Carlos att han väljer bok baserat på faktorn igenkänning, i det här fallet *Dagbok för alla mina fans*⁶.

Jag brukar ta en kapitelbok, en sån där dagbok, typ dagbok för alla mina fans som man kan läsa ut på en gång typ, och en engelskabok. (Carlos)

6.3 Elevernas förhandlingar

Hittills har det presenterats *vad* eleverna väljer för böcker, och *hur* eleverna väljer böcker. Nästa frågeställning att försöka besvara är *varför* eleverna gör de här valen? Elevernas bokval har varierat i de olika grupperna. Inom grupperna upptäcktes likheter i deras svar, medan svaren mellan grupperna varierade något mer. Eftersom det är samma utbud av böcker som har presenterats för eleverna är det av intresse att analysera vad i grupperna som bidragit till de olika svaren. Det uppdagades relativt omgående under intervjuerna, samt vid bearbetning av data, att det sker förhandlingar mellan eleverna i grupperna. Förhandlingarna framträder på olika sätt till olika frågor. Vid några tillfällen ändrar enskilda elever svar eller åsikt efter övriga gruppmedlemmar. Det förekommer också grupper som relativt konsekvent kommer överens om svar, vilket också ses som en följd av förhandlingar. För att kunna följa förhandlingarna presenteras några samtalssekvenser som fördes under intervjuerna i form av transkriptioner.

⁶ Dagbok för alla mina fans är en bokserie riktad till mellanstadieelever av författaren Jeff Kinney.

6.3.1 Efterliknande svar

I följande utdrag från grupp A framgår det att Alva instämmer med Amina om vilken bok de skulle ge till en pojke att läsa. De båda väljer *Vargbröder*. Alexander svarar istället Berts dagbok.

Intervjuare: Om ni skulle ge ett boktips och välja en av böckerna här till en pojke i årskurs 5, vilken skulle ni ge då?

Amina: Jag tror det beror mycket på hur, vad han gillar för typ av böcker men jag hade nog valt *Vargbröder* för att den kanske har ganska mycket text och så här men den har ändå liksom såhär inte för mycket text och bilder och så så jag hade nog valt den.

Alva: Jag med, jag har läst den sen jag var 8 år.

Alexander: Jag hade tipsat om *Berts dagbok* för jag minns att jag läste en Bert-bok i femman, den var sådär bra men den var rolig bland annat.

I nästkommande fråga angående vilken bok de skulle ge till en flicka tar Amina återigen ordet och menar att ingen av urvalet böcker skulle passa. Inte heller Alva svarar på frågan om vilken bok som skulle passa en flicka. Alexander fasthåller sitt val av Harry Potter.

Intervjuare: Och hur skulle ni tänka om ni skulle ge ett boktips till en flicka i årskurs 7?

Amina: Alltså det är ganska svårt för jag känner inte att det finns riktigt såhär vuxen alltså såhär det här känner jag mer att det är liksom typ mellan 6-4 såna här böcker man läser medan 7, 8, 9 tror jag man läser lite mer alltså ungdomsböcker som handlar om lite mer såhär aa..

Alexander: Kanske denna jag vet inte (pekar på *Mördarens apa*) eller nåä, *Harry Potter*.

Alva, har du något tips?

Alva: Mmm...Nja jag vet faktiskt inte riktigt.

Amina: Jag känner att liksom det är lite mer typ *Sagan om ringen*, *Hunger games*, *Maze runner* alltså mer såna böcker man läser i den åldern eller ett år äldre än oss..

Fortlöpande under intervjun instämmer Alva till stor del med Aminas svar. Amina tar mest taltid, initiativ och utvecklar sina svar kring böcker och läsning. Alexanders svar tar avstamp i egna erfarenheter och han ändrar sällan sin uppfattning efter vad de andra svarar.

Intervjuare: Är det någon bok här som ni känner att ni inte skulle vilja läsa?

Alexander: Nä..

Amina: Jag hade nog inte läst *Heja Lovisa* eller *Berts dagbok* tror jag för att de inte riktigt min typ jag gillar mer fantasy action böcker och jag gillar lite tjockare böcker med lite mer text så de är nog inte så mycket för mig skulle jag inte tro.

Alva: Mm. Och jag liksom, jag har samma som Amina då, att jag är inte så mycket för liksom såna här böcker liksom, jag gillar som sagt action och skräck och äventyr såna böcker är jag mer för så jag hade nog inte läst så mycket såna här böcker.

6.3.2 Ändrar svar efter gruppen

I följande utdrag går det att följa hur Carlos, som tar snabbt initiativ till att svara först väljer en bok. Sedan adderar han boken som Christian rekommenderar. Efter ytterligare ett uttalande av Christian ändrar sig Carlos helt till att istället välja den boken som Caroline rekommenderar.

Intervjuare: Om ni skulle ge en bok till en flicka i årskurs 7, vilken skulle ni välja då?

Carlos: Ja kom igen! (pekar på *Black Beauty*).

Christian: Ja *Harry Potter*, alla älskar *Harry Potter* det är en klassiker.

Caroline: (pekar på *Flickan på tavlan*).

Carlos: Jaha går hon i sjuan...

Christian: *Harry Potter* är en klassiker.

Carlos: Jag tycker den (*Black Beauty*) och den (*Harry Potter*). Gillar hon *Harry Potter*?

Christian: Om hon sett filmen blir det lite svårt för då kommer hennes hjärna ta bilderna från filmen.

Carlos: Okej ta bort den där (*Black Beauty*). Jag tror också *Flickan på tavlan*.

Caroline: Den är jättespännande (syftar på *Flickan på tavlan*).

Christian: Jag håller kvar mitt finger på *Harry Potter*.

Utifrån det här samtalet kan man anta att elevernas val av böcker dels sker av egen vilja, men också att det slutgiltiga valet baseras på vad övriga personer i gruppen säger. Det omgivande sociala situationen påverkar samtalet, och därmed vilka böcker som diskuteras. Det skulle till exempel inte vara möjligt att spekulera i hur Carlos hade gjort sitt val om intervjun gjorts individuellt. Eleverna tenderar att svara samstämmigt inom gruppen. Det kan bero på en underliggande eftersträvan mot ett enhetligt svar, vilket är ett resultat av de förhandlingar som sker.

6.3.3. Ingen i gruppen gillar hästar

I följande utdrag går att följa normer om vad som inte anses populärt, nämligen hästar. Det första uttalandet härstammar från Denise men både Dimitris och David uttalar sig liknande. Huruvida eleverna instämmer med varandra eller om de hade uttryckt samma åsikt individuellt är oklart. Det som står klart är dock att samtliga elever i grupp D enas om att de inte vill läsa *Black Beauty* och att de inte gillar hästar.

Intervjuare: Om ni skulle välja en bok som ni inte vill läsa, vilken skulle ni välja då?

Denise: Den (*Heja Lovisa*) eller denna (*Black Beauty*) för att jag gillar inte hästar och de är fula.

Dimitris: Gillar du inte hästar?

Denise: Nej. De är fula, och konstiga.

Eleverna fnittrar

David: Jag skulle nog typ inte vilja läsa typ den (*Astronauten som inte fick landa*) eller hästen (han syftar på *Black Beauty*).

Dimitris: Jag skulle inte vilja läsa den här (*Black Beauty*) eller *Berts dagbok*.

Intervjuare: Varför vill ingen av er läsa *Black Beauty*?

David: Jag är inte ett så stort fan av... hästar.

Denise: Jag gillar inte massa hästgrejer.

Dimitris: Jag gillar inte hästar de är ganska tråkiga, jag vill bara ha sån här action.

Inte hästar och så.

I relation till de andra grupperna är grupp D den enda gruppen där eleverna pratar om hästar som "tråkiga". Är det en slump att enbart eleverna i grupp D har den uppfattningen? Mest troligt är att bidragen till interaktionen leder till en ny kontext som formar samtalet. Den sociala situationen och normer kan påverka elevernas uttalanden. Även om eleverna har åsikten från början hade det kanske inte uttryckts av samtliga om inte en elev börjat nämna det.

Förhandlingen som sker här leder också till att eleverna slutligen enas om en åsikt och ett svar, att inte läsa *Black Beauty*.

6.3.4 Sammanfattning förhandlingar och turtagning

Även om valen till viss del är överensstämmande inom grupperna behöver det inte betyda att det är förhandlingarna som har lett fram till de enhetliga svaren. De enhetliga svaren kan likväl vara en följd av det begränsade urvalet böcker eller direkt slumpmässigt. De samtalssekvenserna som presenteras visar dels att turtagning kan ha inverkan på vad som sägs men också att de sociala normer som förekommer i gruppen påverkar förutsättningarna för samtalet. Till exempel har turtagning analyserats som en inverkan på vad som sägs i grupp A. I grupp C går det att härleda en elevs ändringar av svar till uttalanden av de andra eleverna i gruppen. I grupp D visar sig normer gentemot ett specifikt ämne tydligare. Både turtagning och normer formar samtalen i olika hög utsträckning. Vad som framgick under intervjuerna och vid analysen är att det sker överväganden och förhandlingar i grupperna även om eleverna i slutändan inte väljer samma bok.

7. Diskussion

Syftet med den här studien var att undersöka hur elever väljer böcker och vad som leder fram till deras val. I resultatet har de preferenser, valprocesser och förhandlingar som uttrycks under intervjuerna redovisats. Utvalda delar av vad som framkommit i resultatet i relation till studiens syfte och frågeställningar redogörs för i resultatdiskussionen. Studiens metod och dess validitet, reliabilitet och generaliserbarhet i förhållande till resultatet behandlas i metoddiskussionen.

7.1 Metoddiskussion

I kvalitativa studier är semistrukturerade intervjuer i fokusgrupper och ostrukturerad observation en vanligt förekommande metod (Stukát, 2011). Risken med kvalitativa studier är att de kan färgas av subjektivitet eftersom de resultat som framkommer tolkas av forskaren. Dessutom är resultaten sällan generaliserbara eftersom det vanligen är ett lågt antal undersökningspersoner, istället kan man till viss del prata om *relaterbarhet*. *Validitet* är ett begrepp som inbegriper hur giltig mätningen är, det vill säga att mäta det som är avsett att mätas. Om studiens syfte enbart skulle vara att mäta vad barn väljer för böcker skulle eleverna i min studie fått tillgång till ett större utbud böcker. Däremot anses utbudet böcker fullt tillräckligt för att låta elever förklara hur de väljer, samtala kring bokval, och för att synliggöra förhandlingar. Vad eleverna i undersökningsgruppen väljer för böcker är alltså inte generaliserbart, däremot bidrar studien till djupare förståelse för elevernas handlingar genom att synliggöra deras uppfattningar. (Stukát, 2011)

Reliabilitet är ett begrepp som motsvarar hur kvaliteten på mätinstrumentet och mätningens noggrannhet (Stukát, 2011). Tillförlitligheten av mätningen kan till exempel påverkas av att frågor och svar feltolkas samt skillnader mellan vilka frågor som ställs under intervjun. Det krävs kompetens och erfarenhet för att genomföra välfungerande barnintervjuer (Doverborg & Pramling Samuelsson, 2012). Från obefintlig erfarenhet som intervjuare utvecklades jag under studiens gång, främst genom att låta eleverna få mer taltid och ställa bättre följdfrågor. Det är viktigt att ge barnen tid på sig att svara samt att ställa följdfrågor som specificerar barnens tankar (Doverborg & Pramling Samuelsson, 2012). Även om formen för den första och sista intervjun var densamma kan samtalen ha påverkats av det faktum att jag blev mer bekväm i min roll som intervjuare. För att utveckla sina färdigheter som intervjuare är det viktigt att analysera de frågor som ställs i relation till de svar som barnen ger. Med tanke på den begränsade tiden för den här studien fanns dessvärre inte möjlighet att bearbeta och förändra intervjutekniken i önskvärd utsträckning. Enligt Norrby (2014) leder alla bidrag till interaktionen att kontexten förändras. Det kan till exempel vara att det ställs fler eller andra frågor samt beror på vilka svar som ges. Varje intervjusituation är unik och måste anpassas därefter. Eftersom intervjumetoden var semi-strukturerade kunde jag anpassa frågorna efter de svar som gavs, till exempel om frågan misstolkats, vilket ökar reliabiliteten i studien.

Fler svårigheter med att intervjua barn är det kan uppstå spontana reaktioner och vara en maktskillnad i den sociala situationen i högre utsträckning än vid intervjuer mellan vuxna (Malmgren, 1997; Doverborg & Pramling Samuelsson, 2012). Enligt Sarland (1991) tror ofta elever att det finns rätt och fel svar när man samtalar eller svarar på frågor om böcker. Intervjuerna som genomfördes skedde i en skolmiljö där jag som vuxen ställer frågor till elever. Det därför viktigt att beakta det faktum att eleverna kan ha känt sig begränsade i att uttala sig fritt. Doverborg och Pramling Samuelsson (2012) betonar vikten av att ha ett socialt kontrakt, en relation, med barnen man intervjuar. Att jag träffat eleverna tidigare ses därmed som en

fördel och på grund av det har jag också möjligheten att reflektera över elevernas deltagande jämfört med hur de agerar på lektioner och raster. Genom kännedom om eleverna kunde jag göra bedömningen att de inte märkbart verkade påverkade till att svara rätt eller fel under intervjuerna. Däremot var de första minuterna vid några intervjuer trevande och tystlåtna men efter en stund kom samtliga samtal igång. Eftersom intervjun och inspelningen avviker från den ordinära undervisningen anses det rimligt att situationen till en början är obekant och påverkar eleverna. Sammantaget anser jag att de metoder som valdes för gällande studie har fungerat väl i relation till studiens syfte.

7.2 Resultatdiskussion

7.2.1 Vad elever väljer för böcker

Hur överensstämmer mitt resultat gentemot tidigare forskning? I mitt resultat framkommer det att de fyra av böcker som eleverna valde flest gånger som en bok de skulle vilja läsa innehöll äventyr och/eller spänning. Likaså visar resultatet att böcker med vardagsrelaterade skildringar i högre utsträckning väljs bort. Enligt Malmgren (1997) har elever, särskilt flickor, i slutet av årskurs 6 en skräckfascination. När eleverna i min studie valde vilken bok de helst skulle vilja läsa var fem av åtta val som flickor gjorde *Flickan på tavlan* som faller inom kategorin skräck (se tabell 1.2 och bilaga B).

Elever tenderar att välja bok efter handling eller karaktär (Kåreland, 2015). Huruvida eleverna gjorde ett *Handlingsorienterat* eller *Personorienterat* sökande när de valde bok är svårt att urskilja eftersom handlingen också inkluderar vem det handlar om. När eleverna delade med sig av hur de väljer böcker nämnde ingen elev att valde efter person eller karaktär. Däremot sade de sig välja efter genre, det vill säga vad boken handlar om. Kåreland (2015) menar att pojkar gärna läser om manliga hjältar, vilket kan tolkas som bokens huvudkaraktär då en hjälte inte nödvändigtvis behöver inneha specifika krafter. Även detta visar sig i min studie då tio av tolv val som pojkarna gjorde innefattade en manlig huvudkaraktär (se tabell 1.2). Gambrell (2011) menar att läsningen blir enklare mer intressanta när det finns ett samband mellan elevens liv och texten. Att kunna identifiera sig med att huvudpersonen i en text, till exempel genom genustillhörighet, skulle kunna vara ett sådant samband. Sarlands (1991) studie visar att flickor mellan 10 och 14 år tenderar att välja en bok som de känner igen sig i, om det är i handlingen eller i huvudpersonen framkommer inte. Det som framkommer i tidigare forskning och i min studie är dock att flickor i högre utsträckning väljer att läsa om en flicka och att pojkar i högre utsträckning väljer att läsa om pojkar.

Även om elever vill känna igen sig i en bok visar Appleyards (1990) studie att barn främst föredrar att läsa skönlitterära böcker som faller inom kategorin äventyr vilket överensstämmer med den här studiens resultat. Axelsson & Jönsson (2016) styrker detta med att det skiljer sig från det vardagliga och stimulerar fantasin. Kanske är det därför de vardagliga berättelserna inte är lika eftertraktade av eleverna som den äventyrliga genren. Även om min studie inte är generaliserbar på grund av det låga antalet respondenter visar sig vissa likheter mellan tidigare forskning och det framkomna resultatet. I enlighet med Stukát (2011) skulle man i det här fallet istället kunna prata om relaterbarhet.

7.2.1.1 Böcker som inte väljs

Två av de elva böcker som medtogs till intervjuerna samtalades om i väldigt liten omfattning. Inga elever nämner *Flykten från Kabul* och *Det lilla huset på prärien* som böcker de skulle

vilja, eller inte vilja, läsa. Böckernas framsida (se bilaga B) kan ha varit en bidragande faktor till detta. *Flykten från Kabul* har ingen persongestaltning på framsidan, vilket kan leda till att eleverna inte direkt får möjlighet att känna igen sig i karaktären, utifrån Kårelands (2015) personorienterade sökande. Dessutom är det föga troligt att staden Kabul är ett bekant namn för eleverna och att det därför inte fångar intresset utifrån ett handlingsorienterat sökande. *Det lilla huset på prärien* har en titel som också kan vara svårt för elever, som bor i en stad, att identifiera sig med. Även framsidan på boken återspeglar en annan miljö och samtid (se bilaga A). Ingen av de beskrivna böcker faller inom genren skräck, inte heller explicit inom äventyr och spänning som är genrer som attraherar många av eleverna. Dess omslag skildrar heller inte vardagsrelaterade berättelser om känslor och relationer som eleverna tenderar att välja bort.

7.2.2 Hur eleverna väljer böcker

I resultatet framkommer flera olika strategier för hur eleverna väljer böcker. Flera av de strategier som Margaret och Saiyidi (2017) presenterar förekommer även bland de intervjuade eleverna. Komplexitet, igenkänning och intresse visar sig vara inflytandefaktorer på flera av elevernas bokval.

Komplexitet omnämns främst gällande bokens tjocklek. Under intervjuerna framställs mindre böcker med lite text som något negativt medan tjockare böcker benämndes i positiv bemärkning. Eleverna i undersökningen har inte tillgång till ett skolbibliotek, men besöker ett bibliotek utanför skolmiljön ungefär var tredje till fjärde vecka. Den begränsade tillgången till böcker kan leda till elevernas preferenser för tjocka böcker. Gambrell (2011) menar att elever blir mer motiverade till att läsa när de själva får möjlighet att välja vad som ska läsas. Om de snabbt läser ut böckerna som de lånat riskerar de annars att sitta utan en självvald bok innan de går till biblioteket nästa gång. Enligt Gambrell (2011) framstår läsning som meningsfullt och berikande när eleven får möjlighet att möta ett brett utbud av texttyper och litteratur i olika genrer. Eftersom jag stod för urvalet böcker och att det var ett begränsat antal kan det förklara varför eleverna kom på fler böcker som de inte skulle vilja läsa än böcker än tvärtom. Valprocesserna skulle i det här fallet också kunna jämföras med de generella modeller som Sjöstrand (1968) presenterar. Enligt en konjunktiv modell skulle eleverna nöja sig med att finna en bok som duger och enligt en kompensatorisk modell väger de fördelar mot nackdelar när de väljer bok. Detta är modeller som jag skulle vilja påstå figurerar även när eleverna har ett större urval böcker på biblioteket, men inte vet vilken strategi de ska använda sig av för att välja. Även om urvalet är större är det alltså begränsat, samt att tidsramen för klassens vistelse på biblioteket uppges motsvara cirka en lektionstimme. Med en begränsad tidsram är det svårt att optimera sitt val och därför krävs goda strategier för att söka efter lämpliga böcker. Även om eleverna inte har tillgång till ett skolbibliotek ses det som en positiv företeelse att de besöker biblioteket tillsammans. Att gå till biblioteket och låna tillsammans skapar nyfikenhet och den sociala interaktionen kring böcker och läsning leder till större engagemang och motivation (Gambrell, 2011).

Både Sarland (1991) och Malmgren (2013) menar att barn ofta pratar om böcker med ord som ”tråkig” och ”spännande”. Dessa adjektiv var också vanligt förekommande för att beskriva huruvida en bok tilltalade eleverna i min studie. Flera elever motiverade sitt val av böcker som de inte vill läsa med ordet att de är ”tråkiga” trots att de varken läst boken eller baksidan på den. Till synes baserar de sin uppfattning på bokens omslag och titel. Att välja bok efter färg/omslag och titel är två av de strategier vid valprocesser som Margaret och Saiyidi (2017) presenterar. Av erfarenhet skulle jag vilja hävda att samtliga eleverna mer eller mindre väljer bok, medvetet eller omedvetet, utifrån bokomslaget där även titeln figurerar. Det är oftast där

den första selektionen görs och leder till om de sedan väljer att läsa baksidan, som de flesta eleverna delgav mig under intervjuerna att de gör. Trots att flera elever var medvetna om att bokomslaget inte alltid återspeglar vad boken handlar om var det få elever som läste baksidan på böckerna de valde bort att läsa. Vanligare var det att de läste baksidan på böcker där de fann framsidan intressant. I grupp D började eleverna diskutera det ”tråkiga” bokomslaget på *Black Beauty*, som de inte ville läsa, och efter att en elev läst bokens baksida högt sade en annan elev “Men det finns ju ett uttryck som heter don’t judge the book by its cover.”.

7.2.2.1 Utebliven strategi

Enligt rapporterna från PIRLS 2016 uppger många svenska elever att de inte tycker om att läsa och jämfört med fem år tidigare lägger svenska elever nu mindre tid på att läsa hemma (Skolverket, 2017). Under intervjuerna framkom det att elever som uppger att de inte tycker att läsning är kul och som inte läser böcker hemma ändå kunde dela med sig av flera olika strategier för hur de går tillväga när de ska välja en bok. Det indikerar på att de har lärt sig strategier, i skolan eller hemifrån, men att strategierna inte genererat ett läsintresse. Det kan bero på att olika strategier lämpar sig för olika individer. En annan anledning kan vara att det finns normer angående vilka böcker som anses populära och om dessa elevers preferenser avviker från den normen väljer de ändå att anpassa sig till gruppen och läsa samma böcker som andra elever. Med ett sociokulturellt perspektiv måste det beaktas att läsning är en del av socialisationen och den befintliga kultur som eleverna befinner sig i. Genom att fråga elever om vad de har för strategier när de väljer bok kan också uteblivna strategier synliggöras. Uteblivna strategier kan förklaras som slumpmässiga val, där en elev tar en bok, provar att läsa och byter till en ny om den inte sammanfaller med intresse, förmåga eller trygghetszon (Margaret & Saiyidi, 2017). I mitt resultat återges utebliven strategi bland annat gällande Carlos. Carlos uttrycker att han inte gillar att läsa och inte delar med sig av fungerande strategier för att välja böcker. Han gör emellertid ett val, men ett val behöver inte vara ekvivalent med en fungerande strategi. I rådande fall följs påtagligt direktiven som läraren har gett eleverna inför biblioteksbesök även om en bok också väljs för omläsning. När inte intresset eller strategier finns för att välja en bok kan elever välja att läsa om böcker. Omläsningen i det här fallet skulle falla under vad Malmgren (1997) kallar för repetition, snarare än selektion. I enlighet med Sjöstrand (1968) skulle uteblivna strategier också kunna tolkas som valskolkning. I de intervjuade grupperna kan det förekomma olika sociala tillhörigheter med motstridiga normer och när en elev inte har kunskap om sig själv och hens sociala tillhörighet kan det föranleda valskolkning. Genom dialog mellan lärare och elever kan förståelse för vilka behov och intressen som eleverna har synliggöras och strategier för valprocesser utvecklas.

7.2.3 Förhandlingar och kommunikation

Med hänsyn till Norrbys (2014) samtalsanalys om turtagning kan samtalssekvenserna och förhandlingarna i grupp A visa att när en elev först tar ordet förnyar det kontexten. Ett första uttalande kan forma samtalet och påverka vad övriga elever säger. Därför är det viktigt att ha i åtanke att ordet i vissa situationer bör fördelas, exempelvis av en lärare, kanske särskilt när samtalet utgår från elevers egna erfarenheter och preferenser. Enligt det sociokulturella perspektivet menar Säljö (2014) att socialiseringen i grupperna skiljer sig beroende på villkor, förutsättningar, förväntningar och normer. Som undervisande lärare är det därför angeläget att försöka synliggöra vilka normer som existerar i grupperna för att kunna reflektera och analysera över de val som görs. Att skapa goda förutsättningar för eleverna att möta böcker, dela med sig av böcker tillvarandra och tillhandahålla strategier för att välja böcker är också av betydelse. Även Sjöstrand (1968) betonar vikten av att individer ska ha kunskap om valalternativ och om

sig själv och att skolan bör lära ut detta. Resultatet visar både att eleverna påverkas av vad andra säger och flera elever uttalade att de även väljer bok efter rekommendationer.

Enligt Gambrell (2011) kan läsmotivationen öka om elever delar med sig av böcker till varandra. Även om elever kunde dela med sig av vad de föredrar för böcker uppdagades avsaknad av ordförråd i att samtala om böcker. Avsaknaden av språk för att samtala om böcker förklaras även av Sarland (1991) och Malmgren (2013). Eleverna i min studie använder i hög grad ord som "tunn", "tråkig", "spännande", "liten", "tjock", för att beskriva hur en bok är. Med ett rikare språk kan man anta att beskrivningarna skulle bli mer inspirerande för att andra elever ska bli nyfikna på en bok, kanske utan att behöva se bokomslaget. Även om den teoretiska möjligheten finns för att elever ska resonera med varandra angående sina bokval är det sällan förekommande. Av egen erfarenhet med biblioteksbesök ger elever varandra boktips genom att säga "den är bra", men ett djupare resonemang om hur och varför de väljer eller rekommenderar böcker sker inte lika ofta. Enligt Axelsson och Jönsson (2016) ses läsning i skolan ofta som en individuell aktivitet. Till exempel genom att läsa sin bänkbok tyst i början skoldagen eller lektionen. En individuell aktivitet kan också tolkas som en tyst aktivitet medan en gemensam aktivitet vanligtvis är mer verbal. Att läsning, och inte minst biblioteksbesök, förknippas med tysthet är något som kan ligga till grund för att samtal om böcker och läsning inte uppstår naturligt.

7.2.4 Reflektioner

Troligtvis har preferenserna som visar sig till stor del påverkats av yttre faktorer, till exempel vilken litteratur de har blivit presenterade för under uppväxten. Sällan gillar barn en specifik bok enbart på grund av dess ålder eller kön. Däremot går det att fråga sig huruvida den omgivande sociala situationen, inte minst samhället, ställer förväntningar på vad ett barn ska föredra beroende på dess kön och ålder. I vilken utsträckning samhällets förväntningar och sociala normer format barnen är svårt att säga. Det som går att säga är att varje situation i en social kontext är unik och att interaktionen både beror på och påverkas av det som bidrar till den (Norrby, 2014). För att generera ett läsintresse behöver elever få en positiv uppfattning om böcker och läsning. Det är viktigt att elever får möjlighet till att upptäcka sina egna preferenser för bra böcker och inte i alltför hög grad anpassa sig efter vad andra läser eller påverkas av normer. Under analysen av intervjuerna framkom det att eleverna tenderar att enas om ett svar i grupperna. Det var oftare eleverna höll med varandra än att ifrågasätta varandras val. Skillnaderna i hur de valde och resonerade visade sig vara större *mellan* grupperna än *inom* grupperna. En förutsättning för att eleverna ska få en positiv inställning till läsning är att skolan disponerar både böcker och strategier för att elever ska kunna välja böcker som stimulerar dem. All läsning börjar med ett val.

7.2.5 Vidare forskning

När den här studien inleddes hade jag hypotesen om att könsskillnader skulle komma till uttryck i högre utsträckning. Tidigare forskning behandlar vad pojkar respektive flickor väljer att läsa och hade min studie omfattat fler undersökningsdeltagare hade det kunnat vara en intressant del att undersöka vidare. En annan fråga som hade varit intressant att utveckla är huruvida eleverna själva är medvetna om hur de strategier som de använder fungerar, vilket motsvarar fråga 4 från intervjuguiden (se bilaga A). Till frågan som ställdes svarade eleverna vad de gjorde eller tog till för strategier när boken inte var bra, till exempel att sluta läsa den. Däremot hade det varit intressant att utforska vad som föranledde att de valde boken från början. Vilka föreställningar de hade om boken när de valde den och vad det var som gjorde att den inte motsvarade deras

förväntningar. Tillika hade det varit av intresse att undersöka hur elevernas sätt och strategier för att välja böcker utvecklas under tid, i takt med stigande ålder och den egna läsutvecklingen.

8. Referenslista

Appleyard, J. A. (1990). *Becoming a reader: the experience of fiction from childhood to adulthood*. Cambridge: Cambridge University Press.

Aroseus, F. (2013). *Sociokulturellt perspektiv*. Hämtas 25 dec, 2019 från Lätt att lära <https://lattattlara.com/psykologiska-perspektiv/sociokulturellt-perspektiv/>

Axelsson, M., & Jönsson, K. (2016). *Bygga broar och öppna dörrar: att läsa, skriva och samtala om texter i förskola och skola*. (2., uppdaterade uppl.) Stockholm: Liber.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101. Hämtad 2019-12-04 från: <http://eprints.uwe.ac.uk/11735>

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.

Chambers, A. (2014). *Böcker inom och omkring oss*. (Ny, rev., utg.) Huddinge: X Publishing.

Coles, M., & Hall, C. (2002). Gendered readings: learning from children's reading choices. *Journal Of Research In Reading*, 25(1), 96.

Doverborg, E., & Pramling Samuelsson, I. (2012). *Att förstå barns tankar – kommunikationens betydelse*. Stockholm: Liberg AB.

Fredriksson, U., & Taube, K. (2012). *Läsning, läsvanor och läsundersökningar*. Lund: Studentlitteratur AB.

Gambrell, L. (2011). *Seven rules of engagement; What's Most Important to Know About Motivation to Read*. The Reading Teacher Vol. 65, s. 172-178. Hämtad 2019-11-18 från https://www.readinghalloffame.org/sites/default/files/final_pdf_of_ms_10.1002_trtr.01024.pdf

Håkansson, G., & Westander, J. (2013). *Communication in humans and other animals*. Amsterdam: John Benjamins.

Kungliga biblioteket (2017) *Skolbibliotekets roll för elevers lärande – En forsknings- och kunskapsöversikt år 2010-2015*.

Kåreland, L. (red.) (2015). *Modig och stark - eller ligga lågt: skönlitteratur och genus i skola och förskola*. Stockholm: Natur & Kultur.

Malmgren, L. G. (1997). *Åtta läsare på mellanstadiet*. Lund: Studentlitteratur AB.

Margaret, K. M., & Saiyidi, M. R. (2017). *Choosing Strategies of Children and the Impact of Age and Gender on Library Use: Insights for Librarians*, *Journal of Library Administration*, 57:6, 607-630, DOI: [10.1080/01930826.2017.1340774](https://doi.org/10.1080/01930826.2017.1340774)

Sarland, C. (1991). *Young people reading: Culture and Response*. Milton Keynes: Open University Press.

Sjöstrand, P. (1968). *Att lära välja* (Rapporter från Pedagogiska institutionen, Göteborgs universitet, 35). Göteborg: Univ.

SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Skolbibliotek (35 och 36 §§). *Lag (2018:608)*.

Skolverket. (2017). *PIRLS 2016 Läsförmågan hos svenska elever i årskurs 4 i ett internationellt perspektiv*. Stockholm: Skolverket.

SOU 2012:10. *Förändringar i läsvanor och läsförmåga bland 9- till 10-åringar*. Göteborg: Nordicom. Hämtad 2019-12-05 från: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2012/03/sou-201210/>

Säljö, R. (2014). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. (3. uppl.) Stockholm: Norstedts.

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed [Elektronisk resurs]*. (Reviderad utgåva). Stockholm: Vetenskapsrådet. Hämtad 2019-12-05 från: https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forsknings-sed_VR_2017.pdf

9. Bilagor

9.1 Bilaga A (Intervjuguidens frågor)

Bakgrundsfråga

- Känner ni igen eller har ni läst någon av böckerna sedan tidigare? I så fall vilken/vilka?

Intervjufrågor

1. Vilken av böckerna skulle ni kunna tänka er att läsa? Varför?
2. Vilken av böckerna skulle ni inte vilja läsa? Varför?
3. Hur gör ni när ni ska välja ut vilken bok ni ska läsa (till exempel när ni är på biblioteket)?
4. Har ni någon gång valt ut och börjat läsa en bok som ni sedan inte tyckte var bra? Vad tror ni det berodde på och vad gjorde ni när ni upptäckte att den inte var som ni hade tänkt er?
5. Vilken av böckerna skulle ni välja att ge till en pojke (11 år går i årskurs 5) att läsa? Varför?
6. Vilken av böckerna skulle ni välja att ge till en flicka (13 år går i årskurs 7) att läsa? Varför?

Övriga frågor

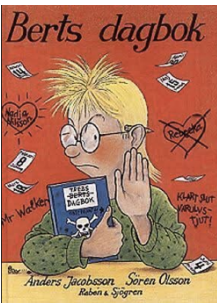
- Om ni skulle rekommendera en bok som ni tycker är bra, vilken som helst, vilken skulle ni rekommendera då?
- Finns det något annat ni skulle vilja säga om de här böckerna eller om andra böcker?

9.2 Bilaga B (Lista på böcker)

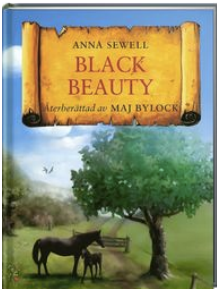
Astronauten som inte fick landa (2000)
Bea Uusma Schyffert
Antal sidor: 71

Baserad på historisk fakta men är av skönlitterär karaktär. Uppslagen innehåller fotografier och ett annorlunda textupplägg. Manlig huvudrollsinnehavare. Omslaget är silvrigt glansigt och presenterar titel och symboler.

Berts dagbok (1987)
Anders Jacobsson och Sören Olsson
Antal sidor: 153

En välkänd och klassisk bok om vardagsliv och relationer med två manliga författare och en kille som huvudrollsinnehavare. Första boken i en serie. Omslaget är avbildat ett tecknat porträtt av huvudkaraktären med starka färger.

Black Beauty (1877)
Anna Sewell
Antal sidor: 90

En äldre klassiker som även är filmatiserad. Handlar om en hästs (hingst) livsöde. Omslaget är statiskt med stillastående hästar och landskap.

Det lilla huset på prärien (1935)
Laura Ingalls Wilder
Antal sidor: 263

En äldre dramaklassiker som ingår i en serie som filmatiserats med en kvinnlig huvudrollsinnehavare. Andra boken i serien. Omslaget är av romantisk natur, föreställande karaktär och landskap med dova färger.

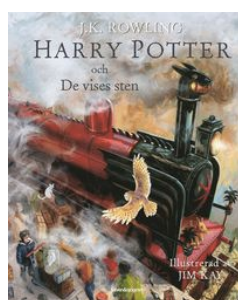
Flickan på tavlan (2013)
Rebecka Åhlund
Antal sidor: 144

Genren är skräck och spänning med en flicka i huvudrollen. Första boken i en serie. Omslaget illustrerar en transparent flicka med inslag av mystik med verklighetsförankrad omgivning. Titeln är skriven med karaktär av en handstil.

Flykten från Kabul (2016)
N.H. Senzai
Antal sidor: 269

En dramaberättelse om familj, rädslor och flykt med en kille i huvudrollen. Omslaget är statiskt med blå färgskala och föreställer landskap och byggnader. Inga karaktärer presenteras på framsidan.

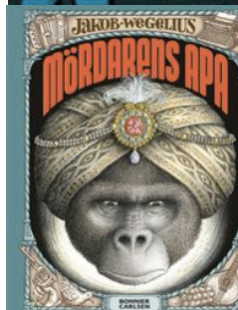
Harry Potter och de vises sten (1997)
J.K. Rowling
Antal sidor: 245

Filmatiserad bästsäljare världen över. Nyutgåva med illustrationer och har större uppslag än originalboken. En fiktiv bok med magi, äventyr och spänning. Manlig huvudrollsinnhavare och första boken i serien. Omslaget är dynamiskt och presenterar karaktärer och omgivning.

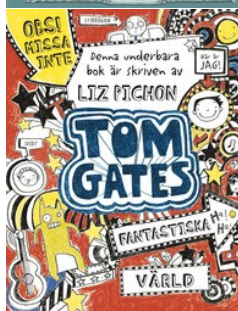
Heja Lovisa (2003)
Mats Wänblad
Antal sidor: 140

Första boken i en serie om en tjejs liv. Boken handlar om fotboll och vardagsrelationer. Omslaget har verklig omgivning med en tecknad tjej, föreställer huvudkaraktären, som håller i en fotboll i förgrunden.

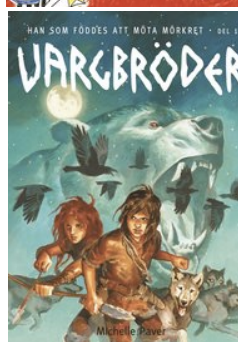
Mördarens apa (2014)
Jakob Wegelius
Antal sidor: 617

En tjockare pocketbok som innefattar skräck, spänning och äventyr med en fiktiv manlig apa som huvudrollsinnhavare. Fristående bok som ingår i en serie. Omslaget porträtterar en apa med huvudbonad, dova färger med röd titel. Målgrupp enligt bibliotek 12-15 år.

Tom Gates fantastiska värld (2014)
Liz Pichon
Antal sidor: 238

Välkänd serie för ungdomar. Upplägget av texten som påminner om dagboksanteckningar. Handlar om skola, vardag och kompisrelationer med en manlig huvudrollsinnhavare. Pocketbok med ett färgstarkt omslag med text och illustrationer.

Vargbröder (2004)
Michelle Paver
Antal sidor: 311

Äventyrgenre med en kille som huvudrollsinnhavaren. Första boken i en serie. Omslaget är dynamiskt med huvudkaraktärer i förgrunden och en gapande björn i månsken i bakgrunden.

Författares kön	Genre	Antal sidor	Huvudkaraktärs kön	Publicerad (år)
4 manliga 8 kvinnliga	1 fakta 3 vardag/ relationer 2 äventyr/ magi 3 äventyr/ relationer 2 spänning/skräck	5 böcker färre än 200 sidor 6 böcker fler än 200 sidor	8 manliga 3 kvinnliga	7 st efter år 2000 3 st 1900-tal 1 st 1800-tal
Totalt: 12 (2 författare till Berts dagbok)	Totalt: 11	Totalt: 11	Totalt: 11	Totalt: 11

9.3 Bilaga C (Vårdnadshavares godkännande)

Vårdnadshavares godkännande om elevens deltagande i intervjustudie

Hej,

Jag är lärarstudent på Göteborgs Universitet och ska genomföra en undersökning inför mitt slutgiltiga examensarbete på lärarutbildningen. Studien kommer handla om hur elever väljer ut vilken bok de ska läsa. För att ta reda på elevers tankar om böcker och läsning kommer jag intervjua elever i grupp. Intervjuerna kan komma att användas i mitt examensarbete.

Jag vill med detta brev be er som vårdnadshavare om tillåtelse att ert barn deltar i den intervju/observation/annat som ingår i examensarbetet. Alla elever kommer att garanteras anonymitet. De skolor/enheter/klasser som finns med i undersökningen kommer inte att nämnas vid namn eller på annat sätt kunna vara möjliga att urskilja i undersökningen. I enlighet med de etiska regler som gäller är deltagandet helt frivilligt. Ert barn har rättigheten att intill den dag arbetet är publicerat, när som helst välja att avbryta deltagandet. Materialet behandlas strikt konfidentiellt och kommer inte att finnas tillgängligt för annan forskning eller bearbetning.

Vill du godkänna att eleven deltar på intervjun om böcker och läsning? Godkänn genom att skriva under, underskriften lämnas sedan till ansvarig klasslärare.

Med vänliga hälsningar
Elin Nilsson

Datum, underskrift

Namnförtydligande och elevens namn